

Zmiany w kodeksie wyborczym uchwalone 11 stycznia 2018

Omawiane tu zmiany zostały wprowadzone *ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych*. Ustawę tę uchwalono na podstawie projektu poselskiego, [druk sejmowy 2001](#). Wnosi ona zmiany do pięciu ustaw:

1. do ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
2. do ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
3. do ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
4. do ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy;
5. do ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy.

Celem niniejszego dokumentu jest przedstawienie zmian wprowadzanych do kodeksu wyborczego w sposób jak najbardziej zrozumiały.

Zmiany w kodeksie wyborczym mają wejść w życie w różnych terminach (terminy te oraz przepisy przejściowe zawarte są w art. 6-19 ustawy), przy czym najważniejsze jest następujące rozróżnienie:

- większość zmian ma wejść w życie wkrótce po ogłoszeniu ustawy, jeszcze przed wyborami do samorządu miejscowego przewidzianymi na listopad 2018;
- przeniesienie kompetencji do tworzenia okręgów wyborczych i obwodów do głosowania z samorządów miejscowych na komisarzy i urzędników wyborczych ma wejść w życie 1 stycznia 2019;
- zmiany dotyczące składu i sposobu powoływania Państwowej Komisji Wyborczej mają wejść w życie po najbliższych wyborach do Sejmu (wybory te przewidziane są na październik lub listopad 2019, ale zmiany wejdą w życie wkrótce po tych wyborach niezależnie od tego, kiedy one faktycznie się odbędą).

W niniejszym dokumencie zmiany w ustawie przedstawione są w następujący sposób:

- tekst dodany przez nową ustawę jest na **zielonym tle**;
- tekst usunięty przez nową ustawę jest na **czerwonym tle**;
- adnotacje są na niebieskim tle, w **[nawiasach prostokątnych]**;
- zmiany, które powtarzają się w wielu miejscach kodeksu wyborczego, w wielu przypadkach nie są przytaczane dosłownie, gdyż utrudniłoby to lekturę dokumentu; takie zmiany opisane są w adnotacjach;
- kontekst (czyli te słowa ustawy, które nie są przez projekt zmieniane) jest na białym tle.

W niektórych miejscach numery artykułów, paragrafów lub punktów są na czerwonym lub zielonym tle, a następujący po nich tekst jest na białym tle. Oznacza to, że numeracja się zmieniła, a tekst nie. Na przykład fragment „**Art. 108a. § 1. § 4.** Zabrania się komitetom wyborczym...” oznacza, że tekst zaczynający się od słów „Zabrania się komitetom wyborczym” nie uległ zmianie i

- w dotychczasowej wersji kodeksu wyborczego stanowi § 4 jednego z artykułów,
- w wersji zmienionej kodeksu stanowić będzie § 1 nowego artykułu 108a, dodanego przez nową ustawę.

Zmiany, które mają wejść w życie z opóźnieniem, są ponadto opatrzone odpowiednimi adnotacjami; pozostałe zmiany (te, które mają wejść w życie szybko) nie noszą tego rodzaju adnotacji.

Zmiany przedstawione są w szerokim kontekście: w większości przypadków każdy artykuł, w którym nowa ustawa wprowadza jakiegokolwiek zmiany, jest przytoczony w całości. Fragmenty artykułów są pominięte tylko tam, gdzie nie utrudnia to zrozumienia, na czym polegają zmiany.

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące zgodności poszczególnych przepisów z Konstytucją są wzmiankowane w adnotacjach.

Tytuły artykułów pochodzą z serwisu Lex (Wolters Kluwer) i nie są częścią ustawy. Tytuły działów i rozdziałów są częścią ustawy.

Niniejszy dokument nie zawiera komentarzy do proponowanych zmian ani ich oceny. Obserwatorium Wyborcze opublikowało niekompletny komentarz do projektu poselskiego, na podstawie którego uchwalona została nowa ustawa, pt.: [Demontaż prawa wyborczego – projekt ustawy z 10 listopada 2017.](#)

Opracowali **Volha Damarad** i **Marcin Skubiszewski**

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

[...]

Art. 4. [Dzień głosowania]

§ 1. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.

§ 2. Organ zarządzający wybory może postanowić, że głosowanie w wyborach przeprowadzone zostanie w ciągu dwóch dni. [Ten paragraf i paragraf kolejny w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, są niezgodne z art. 98 ust. 2 i 5 Konstytucji RP, ponadto w zakresie, w jakim dotyczą wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, są niezgodne z art. 128 ust. 2 Konstytucji RP – pkt 1 i 3 wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r. sygn. akt 9/11 (Dz.U.2011.149.889).]

§ 3. Jeżeli głosowanie w wyborach przeprowadza się w ciągu dwóch dni termin głosowania określa się na dzień wolny od pracy oraz dzień go poprzedzający.

[Projekt wykreśla z kodeksu wyborczego wszystkie przepisy regulujące dwudniowe głosowanie. Niniejszy dokument nie przytacza wszystkich tych wykreśleń.]

[...]

Art. 5. [Definicje legalne]

Ilekcroć w kodeksie jest mowa o:

1) wyborach - należy przez to rozumieć wybory do Sejmu i do Senatu, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;

[...]

11) wyborcy niepełnosprawnym - należy przez to rozumieć wyborcę o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach;.

12) znaku „x” – rozumie się przez to co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki;

13) obwodowej komisji wyborczej – należy przez to rozumieć obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodową komisję wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

[...]

Art. 8. [Przekazywanie, przechowywanie i udostępnianie dokumentów z wyborów]

§ 1. Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane.

§ 1a. Dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

§ 2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów, ze szczególnym uwzględnieniem okresu, po jakim muszą być one przekazywane do archiwów państwowych, potrzeby ochrony przekazywanych, przechowywanych materiałów i zawartych w nich danych oraz podmiotów, którym dokumenty mogą być udostępniane.

[...]

Rozdział 2 Prawa wyborcze

[...]

Art. 11. [Bierne prawo wyborcze]

[...]

§ 4. Nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta w danej gminie osoba, która została uprzednio dwukrotnie wybrana na wójta w tej gminie w wyborach wójta zarządzonych na podstawie art. 474 § 1.

Rozdział 3 Obwody głosowania

Art. 12. [Stałe i odrębne obwody głosowania]

§ 1. W wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy, z zastrzeżeniem art. 14 § 1 i art. 15 § 1.

- § 2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje **komisarz wyborczy** **rada gminy**, w **drodze uchwały, na wniosek wójta**. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]
- § 3. Stały obwód głosowania powinien obejmować od 500 do **4000** **3000** mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.
- § 4. **Komisarz wyborczy** **Rada gminy**, w drodze uchwały, na wniosek wójta, tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie **lecznicznym** **opieki zdrowotnej**, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]
- § 5. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w rejestrze wyborców prowadzonym w gminie, na terenie której położona jest dana jednostka.
- § 6. Jeżeli w dniu wyborów w jednostce, o której mowa w § 4, będzie przebywać mniej niż 15 wyborców, można w niej utworzyć odrębny obwód głosowania po zasięgnięciu opinii osoby kierującej daną jednostką.
- § 7. Można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich prowadzonych przez uczelnie lub inne podmioty na podstawie umów zawartych z uczelniami, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora uczelni prowadzącej dom studencki, lub uczelni z którą inny podmiot zawarł umowę o prowadzenie domu studenckiego, o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania.
- § 8. Przepisu § 7 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.
- § 9. **Komisarz wyborczy** **Rada gminy**, w drodze uchwały, na wniosek wójta zgłoszony po uzyskaniu zgody rektora uczelni, tworzy obwody głosowania, o których mowa w § 7. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]
- § 10. Utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów.
- § 11. **Komisarz wyborczy** **Rada gminy**, tworząc obwody głosowania, ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]
- § 12. **Postanowienie komisarza wyborczego** **Uchwałę rady gminy** o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu **postanowienia** **uchwały** przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i **Państwowej Komisji Wyborczej** **komisarzowi** **wyborczemu**. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]
- § 13. **Na postanowienia komisarza wyborczego** **Na uchwały rady gminy**, o których mowa w § 2, 4 i 9, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do **Państwowej Komisji Wyborczej** **komisarza wyborczego**, w terminie **3** **5** dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. **Państwowa Komisja Wyborcza** **komisarz wyborczy** rozpoznaje sprawę

w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; od postanowienia nie przysługuje środek prawny.
[zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 14. Na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego, w terminie 3 dni od daty podania postanowienia do publicznej wiadomości. Sąd administracyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni od dnia jej wniesienia i wydaje orzeczenie. Od orzeczenia sądu administracyjnego przysługuje prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje skargę w ciągu 5 dni i wydaje orzeczenie. [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

Art. 12a. [Komisje właściwe dla celów głosowania korespondencyjnego w kraju]

Obwodowe komisje wyborcze, które mają siedziby w lokalach dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, są komisjami właściwymi dla celów głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych w kraju.

Art. 13. [Zmiany w podziale na stałe obwody głosowania] [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 1. Komisarz wyborczy dokonuje Wójt przedkłada radzie gminy wnioski w sprawie zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli jest to konieczne ze względu na zmianę konieczność taka wynika ze zmian granic gminy, zmianę liczby wybieranych radnych gminy lub zmianę liczby mieszkańców w obwodzie głosowania w stosunku do określonej w art. 12 § 3, zmianę granic okręgów wyborczych zmiany liczby mieszkańców w gminie lub w obwodzie głosowania.

§ 1a. Zmiana w podziale na stałe obwody głosowania dokonywana z powodu zmiany granic gminy może nastąpić wyłącznie w odniesieniu do obszaru, którego dotyczy nowy przebieg granicy gminy.

§ 1b. O wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 1 wójt informuje niezwłocznie komisarza wyborczego.

§ 2. Zmian w podziale na stałe obwody głosowania dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 3. Do zmian w podziale na stałe obwody głosowania przepisy art. 12 § 11-1314 stosuje się odpowiednio.

Art. 13a. [Zmiany siedzib obwodowych komisji wyborczych] [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 1. Wójt lub rada gminy może przedłożyć komisarzowi wyborczemu radzie gminy wnioski w sprawie zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. Zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

§ 2a. Jeżeli po terminie, o którym mowa w § 2, wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie w ustalonej przez komisarza wyborczego radę gminy siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe, wójt może on zarządzić, na czas określonych wyborów, zmianę siedziby obwodowej komisji wyborczej. Zarządzenie w sprawie zmiany siedziby obwodowej komisji wyborczej wójt wydaje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 3. Do zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych przepisy art. 12 § 11-1314 stosuje się

odpowiednio, przy czym w przypadku, o którym mowa w § 2a, nie stosuje się przepisu art. 12 § 13 i 14.

§ 4. Propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych, w tym siedzib znajdujących się w lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zainteresowani mogą przedkładać **komisarzowi wyborczemu wójtowi** na piśmie na co najmniej 55 dni przed dniem wyborów. Przedłożone propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych **komisarz wyborczy wójt** niezwłocznie umieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1764 **oraz z 2017 r. poz. 933**).

Art. 13b.

Jeżeli w lokalu, w którym w okresie 5 lat poprzedzających dzień wyborów przeprowadzano głosowanie w wyborach, w dniu wyborów nie przeprowadza się głosowania lub ma w nim siedzibę obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie właściwa dla obwodu głosownia o zmienionych granicach, w dniu wyborów komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, poprzez wywieszenie w miejscu łatwo dostępnym przy wejściu do tego lokalu, informację umożliwiającą wyborcom dotarcie do lokalu właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie.

[...]

Art. 14. [Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą]

§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.

§ 2. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych. **W rozporządzeniu tym wskazuje się ponadto co najmniej jedną obwodową komisję wyborczą na obszarze właściwości terytorialnej każdego konsula właściwą dla celów głosowania korespondencyjnego.**

§ 3. [...]

Art. 16. [Obwieszczenie o obwodach głosowania, siedzibach i lokalach obwodowych komisji wyborczych oraz głosowaniu korespondencyjnym]

§ 1. Wójt podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów informację **przekazaną przez komisarza wyborczego** o:

- 1) numerach oraz granicach stałych i odrębnych obwodów głosowania;
- 2) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów;
- 3) lokalach obwodowych komisji wyborczych **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie** dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
- 4) możliwości głosowania **korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych i głosowania** przez pełnomocnika.

Jeden egzemplarz obwieszczenia **przekazywany jest jest przekazywany** niezwłocznie

komisarzowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. [...]

Art. 17. [Zastępcze czynności komisarza wyborczego] [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 1. Jeżeli właściwi komisarze wyborczy właściwe organy gminy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji terytorialnych i obwodowych, Państwowa Komisja Wyborcza właściwy komisarz wyborczy wzywa ich te organy do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy komisarz wyborczy organ nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze w terminie lub w sposób zgodny z prawem.

[...]

Rozdział 5 Spis wyborców

Art. 26. [Spis wyborców]

[...]

§ 12. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie.

[Zgodnie z projektem, przebiegiem głosowania ma zajmować się obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, a nie, jak dotychczas, obwodowa komisja wyborcza. Tak więc wszędzie tam, gdzie kodeks wyborczy mówi o obwodowej komisji wyborczej w kontekście głosowania (a nie w kontekście ustalania wyników i sporządzania protokołu), projekt zastępuje wyrazy „obwodowa komisja wyborcza” wyrazami „obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie”. Niniejszy dokument nie przytacza wszystkich przepisów, w których wprowadzono takie zmiany.]

[...]

Rozdział 5a Przekazywanie informacji o wyborach wyborcom

[...]

Art. 37d. [Przekazywanie przez wójta informacji o wyborach]

§ 1. Komisarz wyborczy Wójt, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, przekazuje wyborcom w stałych obwodach głosowania, w formie druku bezadresowego umieszczanego w oddawczych skrzynkach pocztowych, informację o terminie wyborów, godzinach głosowania, sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu w danych wyborach, a także oraz o możliwości głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych i głosowania lub przez pełnomocnika.

§ 2. Działania informacyjne, o których mowa w § 1, komisarz wyborczy wykonuje za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe gmina wykonuje jako zadanie zleczone.

§ 3. Wzór informacji, o której mowa w § 1, w odniesieniu do danych wyborów określa Państwowa Komisja Wyborcza i przesyła do komisarzy wyborczych na 40 dni przed dniem wyborów.

Rozdział 6 **Przepisy wspólne dla głosowania**

Art. 38. [Głosowanie osobiste]

§ 1. Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.

§ 2. Głosowaniem osobistym jest również głosowanie korespondencyjne przez wyborców niepełnosprawnych.

Art. 39. [Godziny prac obwodowych komisji wyborczych]

§ 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej "lokałem wyborczym".

§ 2. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu jednego dnia, głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do 21⁰⁰.

§ 2a. W jednym pomieszczeniu może znajdować się lokal wyborczy.

§ 3. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni, głosowanie odbywa się pierwszego i drugiego dnia bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do 21⁰⁰; przerwa następuje od godziny 21⁰⁰ pierwszego dnia do godziny 7⁰⁰ drugiego dnia.

§ 4. O godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania.

§ 5. [...]

[...]

Art. 39a.

W lokalu wyborczym umieszcza się w miejscu widocznym dla wyborców godło państwowe.

Art. 40. [Urzędowe karty do głosowania]

§ 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.

§ 2. Na karcie do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu.

§ 3. Karta do głosowania jest jedną kartką zadrukowaną jednostronnie. Wielkość i rodzaj czcionek oraz wielkość kratek przeznaczonych na postawienie znaku "x" są jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.

§ 3a. Karta do głosowania w wyborach do Sejmu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach do rady gminy w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców, wyborach do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborach do rady powiatu, wyborach do sejmiku województwa może w razie potrzeby składać się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek przy czym:

1) na pierwszej kartce karty do głosowania umieszcza się odpowiedni tytuł („Karta do

głosowania w wyborach...”) oraz czytelną informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;

2) na drugiej kartce karty do głosowania umieszcza się spis treści zawierający nazwy zarejestrowanych komitetów wyborczych w kolejności wylosowanych numerów, ze wskazaniem numeru kartki karty do głosowania, na której znajduje się lista kandydatów danego komitetu wyborczego, oraz symbol graficzny komitetu wyborczego;

3) na trzeciej i kolejnych kartkach karty do głosowania umieszcza się poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, z uwzględnieniem wymagań określonych w § 3 zdanie drugie oraz symbol graficzny komitetu wyborczego.

W przypadku, gdy opracowanie lub wykonanie karty do głosowania zgodnie z przepisem § 3 zdanie pierwsze nie jest możliwe lub powodowałoby znaczne trudności w posługiwaniu się kartą, Państwowa Komisja Wyborcza może zdecydować, że karta do głosowania w danych wyborach będzie składać się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek.

§ 3b. W przypadku, o którym mowa w § 3a, na pierwszej kartce karty do głosowania zamieszcza się wyłącznie informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, natomiast na drugiej kartce karty do głosowania - spis treści karty do głosowania.

§ 4. Na karcie do głosowania oznacza się miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oraz drukuje się, w przypadku wyborów:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej - odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej;
- 2) do Sejmu, do Senatu i do Parlamentu Europejskiego - odcisk pieczęci okręgowej komisji wyborczej;
- 3) do rad i wyborów wójta - odcisk pieczęci terytorialnej komisji wyborczej.

§ 5. Wzór kart do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 6. Karty do głosowania są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8.

[...]

Art. 41. [Wpływ dopisków na karcie do głosowania na ważność głosu]

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych znaków lub dopisków na karcie do głosowania, w tym w kratce lub poza nią, poza kratką nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

[...]

Art. 42. [Urny wyborcze. Mężowie zaufania. Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej]

[...]

§ 3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecne co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obecni członkowie obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca, z zastrzeżeniem art. 43.

§ 4. W dniu głosowania w lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mają prawo być obecni, na podstawie zaświadczenia wydanego zgodnie z przepisami kodeksu, mężowie zaufania. [przepis przeniesiony do innego rozdziału kodeksu]

§ 5. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czynności, o których mowa w § 1, do rozpoczęcia głosowania oraz od zamknięcia lokalu wyborczego do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, czynności obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obwodach głosowania na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urzędzeń rejestrujących.

§ 6. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8 być udostępniane wyłącznie na potrzeby postępowania przed sądami i organami prokuratury.

§ 7. Udostępnianie materiałów zawierających zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5, w celach innych niż określone w § 6, jest zabronione.

[...]

Art. 52. [Postępowanie wyborcy w lokalu wyborczym]

§ 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

§ 2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców.

§2a Jeżeli otrzymujący kartę do głosowania, o której mowa w § 2, będący osobą niepełnosprawną o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 777, 935 i 1428) nie może w związku z tym potwierdzić otrzymania karty do głosowania członek obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wydający kartę do głosowania wraz z przewodniczącym lub zastępcą przewodniczącego stwierdza fakt wydania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę.

§ 3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie ważnego polskiego paszportu lub w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość. Na terenie państw Unii Europejskiej oraz państw, do których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego stosuje się przepisy art. 35 § 5.

§ 4. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.

§ 5. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającego tajność głosowania.

§ 5a. Tajność głosowania zapewnia się w szczególności przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc umożliwiających każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie w sposób niewidoczny dla innych osób.

§ 6. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego, w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

§ 6a. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad, o których mowa w § 6.

§ 7. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czynności, o których mowa w art. 42 § 1 [sprawdzenie, czy urna jest pusta, przed rozpoczęciem głosowania], do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, prowadzi się transmisję z lokalu wyborczego za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci elektronicznego przekazywania danych. Szczegółowe informacje o dostępie do transmisji podaje się co najmniej na 24 godziny przed rozpoczęciem głosowania na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna. [ostatnie zdanie nie zostało usunięte z kodeksu wyborczego, tylko przesunięto do § 6]

§7a. W przypadku, gdy transmisja, o której mowa w § 7, nie jest możliwa z przyczyn technicznych w trakcie pracy obwodowej komisji wyborczej w lokalu wyborczym, czynności podejmowane przez komisję są rejestrowane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, a następnie udostępnia na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 8. Materiały zawierające transmitowany lub zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 7, są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8 §.

Wyborca może wrzucić kartę lub karty do głosowania do urny wyborczej w kopercie na kartę lub karty do głosowania, zwanej dalej "kopertą na kartę do głosowania".

§ 9. Dostępność kopert na karty do głosowania w lokalu wyborczym zapewnia:

1) na obszarze kraju - wójt w ramach zadań zleconych gminie;

2) za granicą - konsul;

3) na polskim statku morskim - kapitan statku.

§10. Państwowa Komisja Wyborcza określa warunki techniczne transmisji, o której mowa w §7, oraz rejestracji, o której mowa w §7a.

[...]

Rozdział 6a

Głosowanie korespondencyjne przez wyborców niepełnosprawnych

Art. 53a. [Zakres uprawnienia do głosowania korespondencyjnego]

§ 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz

zatrudnieniu osób niepełnosprawnych może głosować korespondencyjnie.

Wyborca może głosować korespondencyjnie.

§ 2. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborach wójta.

§ 3. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.) może głosować korespondencyjnie także w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborach wójta.

§ 4. Głosowanie korespondencyjne jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku udzielenia przez wyborcę niepełnosprawnego pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 53b. [Zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego]

§ 1. Zamiar głosowania korespondencyjnego wyborca niepełnosprawny zgłasza komisarzowi wyborczemu do 15 dnia przed dniem wyborów:

1) w kraju wyborca zgłasza wójtowi do 15 dnia przed dniem wyborów;

2) za granicą wyborca zgłasza konsulowi do 18 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, może być dokonane ustnie, pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej.

§ 2a. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, komisarz wyborczy niezwłocznie przekazuje właściwemu urzędnikowi wyborczemu.

§ 3. Zgłoszenie, o którym mowa w § 1, powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy niepełnosprawnego, oświadczenie o wpisaniu tego wyborcy do rejestru wyborców w danej gminie, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, a także wskazanie adresu, na który ma być wysłany pakiet wyborczy, albo deklarację osobistego odbioru pakietu wyborczego.

§ 3a. Do zgłoszenia, o którym mowa w § 1, dołącza się kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

§ 4. W przypadku wyborcy głosującego w kraju zgłoszenie, o którym mowa w § 1, powinno dodatkowo zawierać oświadczenie o wpisaniu wyborcy do rejestru wyborców w danej gminie.

§ 5. W przypadku wyborcy głosującego za granicą zgłoszenie, o którym mowa w § 1, powinno dodatkowo zawierać oznaczenie miejsca pobytu wyborcy za granicą, numer ważnego polskiego paszportu, a w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim - numer ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, oraz wskazanie miejsca i daty jego wydania, a także - w przypadku obywatela polskiego czasowo przebywających za granicą - oznaczenie miejsca wpisania wyborcy do rejestru wyborców.

§ 6. W przypadku wyborcy, o którym mowa w art. 53a § 3, głosującego w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborach wójta, do zgłoszenia, o którym mowa w § 1, dołącza się kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

- § 7. W zgłoszeniu, o którym mowa w § 1, wyborca **niepełnosprawny** **głosujący w kraju** może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a.
- § 8. Jeżeli głosowanie korespondencyjne ma dotyczyć wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej albo wyborów wójta zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego dotyczy również ponownego głosowania.
- § 9. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, zgłoszenie zamiaru głosowania korespondencyjnego jest wspólne dla wszystkich przeprowadzanych w danym dniu wyborów.
- § 10. W przypadku gdy wyborca **niepełnosprawny** zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów nie wydaje się po wysłaniu do wyborcy pakietu wyborczego, chyba że wyborca zwrócił pakiet wyborczy w stanie nienaruszonym.

Art. 53c. [Wezwanie do uzupełnienia zgłoszenia. Pozostawienie zgłoszenia bez rozpoznania]

- § 1. Jeżeli zgłoszenie, o którym mowa w art. 53b § 1, nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 53b **§ 2–3a § 2-6**, **urzędnik wyborczy wójt lub konsul** wzywa wyborcę **niepełnosprawnego** do uzupełnienia zgłoszenia w terminie **1 dnia 3 dni** od dnia doręczenia wezwania.
- § 2. Zgłoszenie złożone po terminie, o którym mowa w art. 53b § 1, niespełniające wymogów, o których mowa w art. 53b **§ 2–3a § 2-6** lub nieuzupełnione w terminie, o którym mowa w § 1, a także złożone przez wyborcę **niepełnosprawnego**, który wystąpił z wnioskiem o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania lub otrzymał zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, pozostawia się bez rozpoznania, o czym informuje się wyborcę.

Art. 53d. [Umieszczenie głosującego korespondencyjnie w spisie wyborców]

- § 1. Wyborcę **niepełnosprawnego**, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego **w kraju**, umieszcza się w spisie wyborców w obwodzie głosowania właściwym dla obwodowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 12a, na terenie gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców.
- § 2. Wyborcę, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą, umieszcza się w spisie wyborców w obwodzie głosowania właściwym dla obwodowej komisji wyborczej, o której mowa w art. 14 § 2 zdanie drugie. W takim przypadku przepisu art. 35 § 2 nie stosuje się.**

Art. 53e. [Doręczenie pakietu wyborczego osobie wyrażającej zamiar głosowania w kraju]

- § 1. Wyborca **niepełnosprawny**, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego **w kraju**, otrzymuje **z urzędu gminy**, nie później niż 7 dni przed dniem wyborów, pakiet wyborczy.
- § 2. W przypadkach, o których mowa w art. 295 § 1 i 2, wyborca **niepełnosprawny**, który zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego otrzymuje pakiety wyborcze odrębne dla danych wyborów.
- § 3. Pakiet wyborczy jest doręczany do wyborcy przez upoważnionego pracownika urzędu gminy, z zastrzeżeniem § 4 i 5.**
- § 4. **Pakiet wyborczy doręcza wyborcy niepełnosprawnemu urzędnik wyborczy** **Urząd gminy może przesłać wyborcy pakiet wyborczy** za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu

ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz. U. z 2016 r. poz. 1113, 1250 i 1823). Do przesyłki pakietu wyborczego w zakresie nieuregulowanym stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe dotyczące przesyłki poleconej.

§ 5. Wyborca może osobiście odebrać pakiet wyborczy w urzędzie gminy, jeżeli zadeklarował to w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego.

§ 6. Pakiet wyborczy doręcza się, a w sytuacji, o której mowa w § 5, wydaje się wyłącznie do rąk własnych wyborcy niepełnosprawnego, po okazaniu dokumentu potwierdzającego tożsamość i pisemnym pokwitowaniu odbioru.

§ 7. Jeżeli odbierający nie może potwierdzić odbioru, osoba doręczająca albo wydająca pakiet wyborczy sama stwierdza datę doręczenia oraz wskazuje odbierającego i przyczynę braku jego podpisu.

§ 8. W przypadku nieobecności wyborcy niepełnosprawnego pod wskazanym adresem doręczający umieszcza zawiadomienie o terminie powtórnego doręczenia w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania wyborcy. Termin powtórnego doręczenia nie może być dłuższy niż 1 dzień 3 dni od dnia pierwszego doręczenia.

§ 9. Pakiety wyborcze niedoręczone lub nieodebrane osobiście w trybie określonym w § 4 i 6–8 § 3-8 są przekazywane obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie do zakończenia głosowania. Jeżeli przekazanie pakietów wyborczych obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie do zakończenia głosowania nie było możliwe pakiety takie przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 9a. Urzędnik wyborczy niezwłocznie informuje wójta o wysłanych pakietach wyborczych.

§ 10. Informację o wysłaniu lub odbiorze pakietu wyborczego umieszcza się w rubryce spisu wyborców "uwagi" odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy niepełnosprawnego, który zgłosił wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego.

§ 11. Urzędnik wyborczy Urząd gminy prowadzi wykaz pakietów wyborczych, w którym odnotowuje się fakt przygotowania oraz wysłania lub odbioru danego pakietu wyborczego.

§ 12. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu pakietów wyborczych, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania.

Art. 53f. [Doręczenie pakietu wyborczego osobie wyrażającej zamiar głosowania za granicą]

§ 1. Konsul niezwłocznie po otrzymaniu od właściwej komisji wyborczej kart do głosowania, jednak nie później niż 13 dni przed dniem wyborów, wysyła pakiet wyborczy do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą, z zastrzeżeniem § 2.

§ 2. Wyborca może osobiście odebrać pakiet wyborczy w konsulacie, jeżeli zadeklarował to w zgłoszeniu zamiaru głosowania korespondencyjnego.

§ 3. Przepisy art. 53e § 2, 10 i 11 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Pakiety wyborcze niedoręczone wyborcy na wskazany przez niego adres lub nieodebrane przez wyborcę pozostają w depozycie konsula do czasu stwierdzenia ważności wyborów przez Sąd

Najwyższy.

§ 5. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu pakietów wyborczych, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania.

Art. 53g. [Skład pakietu wyborczego i jego oznaczenie]

§ 1. W skład pakietu wyborczego wchodzi:

- 1) koperta zwrotna;
- 2) karta lub karty do głosowania;
- 3) koperta na kartę do głosowania;
- 4) instrukcja głosowania korespondencyjnego;
- 5) nakładka lub nakładki na kartę lub karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a - jeżeli wyborca zażądał ich przesłania;
- 6) oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania.

§ 1a. Obwodowa komisja wyborcza opieczętowanie karty do głosowania swoją pieczęcią.

§ 2. Na formularzu oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6, umieszcza się imię (imiona), nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL wyborcy **niepełnosprawnego**.

§ 3. **W przypadku głosowania w kraju** Na kopercie na pakiet wyborczy oraz na kopercie zwrotnej umieszcza się oznaczenie "przesyłka wyborcza".

§ 4. **W przypadku głosowania w kraju** Na kopercie zwrotnej umieszcza się adres właściwej obwodowej komisji wyborczej **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, a za granicą - adres właściwego konsula**.

§ 5. Na kopercie na kartę do głosowania umieszcza się oznaczenie "koperta na kartę do głosowania".

§ 6. Na kopercie zwrotnej i kopercie na kartę do głosowania nie można umieszczać żadnych innych oznaczeń poza wymienionymi w § 3-5 oraz art. 53k § 3.

§ 6a. **Czynności, o których mowa w § 1a-6, wykonuje obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w obecności urzędnika wyborczego.**

§ 7. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, wzór i rozmiar koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia, o którym mowa w § 1 pkt 6 oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego, uwzględniając konieczność zapewnienia tajności głosowania oraz zwięzłości i komunikatywności instrukcji.

Art. 53h. [Postępowanie wyborcy głosującego korespondencyjnie]

§ 1. Wyborca **niepełnosprawny** głosujący korespondencyjnie po wypełnieniu karty do głosowania wkłada ją do koperty na kartę do głosowania, którą zakleja, a następnie kopertę tę wkłada do koperty zwrotnej łącznie z podpisanym oświadczeniem, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, i przesyła ją **do właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie**:

- 1) **w przypadku głosowania w kraju - do właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie;**

2) w przypadku głosowania za granicą - na własny koszt, do właściwego konsula.

§ 2. Wyborca **niepełnosprawny** może przekazać kopertę zwrotną przedstawicielowi operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§ 3. Wyborca może przed dniem głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną:

1) w przypadku głosowania w kraju - do właściwego urzędu gminy;

2) w przypadku głosowania za granicą - do właściwego konsula.

§ 4. Koperty zwrotne dostarczane są do właściwych obwodowych komisji wyborczych **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie** w godzinach głosowania. **W przypadku głosowania za granicą konsul przekazuje właściwej obwodowej komisji wyborczej koperty zwrotne, które otrzymał do czasu zakończenia głosowania.**

§ 5. Wyborca **niepełnosprawny** może w godzinach głosowania osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie** w obwodzie głosowania, w którym jest wpisany do spisu wyborców.

§ 6. Koperty na kartę do głosowania wyjęte z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej wrzucane są do urny wyborczej.

Art. 53i. [Postępowanie z kartami niedoręczonymi do zakończenia głosowania]

§ 1. **W przypadku głosowania w kraju** Koperty zwrotne **niedostarczone niedoręczone** do obwodowej komisji wyborczej **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie** do zakończenia głosowania przekazywane są właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. **W przypadku głosowania za granicą koperty zwrotne niedoręczone do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania pozostają w depozycie konsula do czasu stwierdzenia ważności wyborów przez Sąd Najwyższy.**

Art. 53j. [Delegacja do określenia szczegółowych przepisów dotyczących głosowania korespondencyjnego]

§ 1. Minister właściwy do spraw łączności, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, **dla głosowania w kraju:**

1) tryb odbierania kopert zwrotnych od wyborców **niepełnosprawnych** oraz dostarczania ich do obwodowych komisji wyborczych **ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie,**

2) tryb przekazywania pakietów wyborczych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53e § 9 zdanie drugie,

3) tryb przekazywania kopert zwrotnych właściwemu dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego, w sytuacji, o której mowa w art. 53i § 1

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz zapewnienie bezpieczeństwa tych przesyłek.

§ 2. **Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia tryb odbierania oraz przechowywania kopert zwrotnych dostarczonych przez wyborcę do urzędu gminy przed dniem głosowania mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz**

konieczność zabezpieczenia kopert zwrotnych i kart do głosowania.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza określi, w drodze uchwały, dla głosowania w kraju:

- 1) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi dostarczonymi doręczonymi do obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie do zakończenia głosowania,
- 2) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi dostarczonymi doręczonymi do obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie po zakończeniu głosowania,
- 3) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi zawierającymi niezaklejone koperty na kartę do głosowania,
- 4) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi niezawierającymi podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6,
- 5) sposób postępowania z pakietami wyborczymi nieodebranymi przez wyborcę niepełnosprawnego

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz konieczność zabezpieczenia pakietów wyborczych, a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.

§ 4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, dla głosowania za granicą:

- 1) tryb przekazywania wyborcy pakietu wyborczego,
- 2) tryb odbierania kopert zwrotnych dostarczonych przez wyborcę do konsula przed dniem głosowania,
- 3) tryb przechowywania kopert zwrotnych otrzymanych przez konsula do czasu zakończenia głosowania,
- 4) tryb przekazywania kopert zwrotnych do obwodowych komisji wyborczych

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz ochrony pakietów wyborczych, a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych, określi, w drodze uchwały, dla głosowania za granicą:

- 1) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi doręczonymi do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania,
- 2) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi zawierającymi niezaklejone koperty na kartę do głosowania,
- 3) sposób postępowania z kopertami zwrotnymi niezawierającymi podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6,
- 4) sposób postępowania z pakietami wyborczymi, o których mowa w art. 53f § 4, oraz kopertami zwrotnymi, o których mowa art. 53i § 2

- mając na względzie zapewnienie poszanowania zasad przeprowadzania wyborów oraz ochrony pakietów wyborczych, a w szczególności kopert zwrotnych i kart do głosowania.

Art. 53k. [Przesyłka pakietów wyborczych oraz kopert zwrotnych]

- § 1. W przypadku głosowania korespondencyjnego w kraju Zadania polegające na przyjmowaniu, przemieszczaniu i doręczaniu przesyłek pakietów wyborczych oraz przesyłek kopert zwrotnych wykonuje, z wyjątkiem określonym w art. 53h § 5 z zastrzeżeniem art. 53e § 3 i 5 oraz art. 53h § 3 pkt 1 i § 5, operator wyznaczony w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.
- § 2. Przesyłki, o których mowa w § 1, są przesyłkami listowymi w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.
- § 3. Przesyłki, o których mowa w § 1, są zwolnione z opłat pocztowych. Informację o zwolnieniu z opłat pocztowych umieszcza się na kopercie, w której znajduje się pakiet wyborczy, oraz na kopercie zwrotnej.

Art. 53l. [Skrócenie terminów]

W ponownym głosowaniu w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ponownych wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej termin, o którym mowa w art. 53b § 1, ulega skróceniu do 10 dnia przed dniem wyborów skróceniu ulegają następujące terminy:

- 1) o którym mowa w art. 53b § 1 pkt 1 - do 10 dnia przed dniem głosowania lub wyborów;
- 2) o którym mowa w art. 53b § 1 pkt 2 - do 11 dnia przed dniem głosowania lub wyborów;
- 3) o którym mowa w art. 53f § 1 - do 9 dnia przed dniem głosowania lub wyborów.

Rozdział 7

Głosowanie przez pełnomocnika

Art. 54. [Zakres prawa do głosowania przez pełnomocnika]

- § 1. Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej "pełnomocnictwem do głosowania".
- § 2. [...]
- § 4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich, a także w przypadku zgłoszenia przez wyborcę niepełnosprawnego zamiaru głosowania korespondencyjnego.

Art. 55. [Pełnomocnik]

- § 1. Pełnomocnikiem może być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania lub posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania, jeżeli przepisy szczególne dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia, z zastrzeżeniem § 4.
- § 2. [...]
- § 4. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład obwodowej komisji wyborczej komisji obwodowej właściwej dla obvodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania, jak również kandydaci w danych wyborach.

Rozdział 9

Ustalanie wyników głosowania w obwodzie

[Zgodnie z projektem, ustalaniem wyniku głosowania w obwodzie i sporządzeniem odpowiedniego protokołu ma zajmować się obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Tak więc wszędzie tam, gdzie kodeks wyborczy mówi o obwodowej komisji wyborczej w kontekście ustalania wyniku głosowania i sporządzania odpowiedniego protokołu (a nie w kontekście głosowania), projekt zastępuje wyrazy „obwodowa komisja wyborcza” wyrazami „obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników w obwodzie”. Dotyczy to w szczególności następujących przepisów: art. 69 § 1, 3 i 3a, art. 76 § 2 i 3, art. 228 § 1 wprowadzenie do wyliczenia, art. 270 § 1 wprowadzenie do wyliczenia, art. 271, art. 313, art. 314 § 1 zdanie drugie, art. 349 § 2, art. 350 zdanie drugie, art. 441, art. 452 § 2, art. 468 § 1. Niniejszy dokument nie przytacza tych wszystkich przepisów.]

Art. 70. [Pierwsze czynności komisji po zakończeniu głosowania]

§ 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obwodzie wspólnie z przewodniczącym obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie zapieczętowany otwór urny wyborczej.

§ 1a. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie przekazuje przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obecności członków każdej z komisji obwodowej spis wyborców, urnę wyborczą wraz ze znajdującymi się w niej kartami do głosowania, egzemplarze protokołu głosowania w obwodzie, niewykorzystane karty do głosowania, otrzymane w trakcie głosowania zaświadczenia o prawie do głosowania, akty pełnomocnictwa do głosowania oraz pieczęć komisji. Członkowie obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wraz z członkami obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obecności przewodniczącego każdej z komisji obwodowej ustalają liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, zaświadczeń o prawie do głosowania oraz aktów pełnomocnictwa do głosowania.

§ 1b. Z przekazania, o którym mowa w § 1a, sporządza się protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, oraz miejsce, datę i godzinę wydania, a także liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, zaświadczeń o prawie do głosowania oraz aktów pełnomocnictwa do głosowania oraz inne istotne informacje. Protokół podpisują wszyscy obecni przy przekazaniu członkowie każdej z komisji obwodowej, w tym obowiązkowo przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie oraz przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Każdy członek komisji i mąż zaufania może zażądać otrzymania kopii protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym. Z chwilą podpisania protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie kończy pracę. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym, przekazuje się właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia wraz z protokołem, o którym mowa w art. 75 § 1.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala, na podstawie spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie umieszcza

niewykorzystane karty do głosowania Komisja ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zapieczętowanych pakietach.

Art. 71. [Przeliczenie wyjętych kart do głosowania oraz oddanych głosów]

§ 1. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 70, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala liczbę kart ważnych i liczbę kart nieważnych oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list, a także liczbę głosów nieważnych.

§ 1a. Wszystkie czynności obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie wykonywane są wspólnie przez członków komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy.

§ 2. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

§ 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

[...]

Art. 72. [Ustalenie wyników głosowania korespondencyjnego w obwodach zagranicznych]

§ 1. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, o której Obwodowe komisje wyborcze, o których mowa w art. 12a i art. 14 § 1, ustalając wyniki głosowania w obwodzie uwzględniają również głosy oddane korespondencyjnie wyjęte z kopert zwrotnych.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych, a także liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych doręczonych do obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona, koperty na kartę do głosowania nie wrzuca się do urny, a karty nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

Art. 75. [Sporządzenie protokołu głosowania w obwodzie]

§ 1. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.

§ 2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 70 § 2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów nieważnych z

wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn podaniem przyczyny ich nieważności, liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.

§2a. Protokół, o którym mowa w § 1, sporządza się przed wprowadzeniem danych do sieci elektronicznego przekazywania danych. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.

§ 3. W protokole wymienia się ponadto liczby, o których mowa w art. 70 § 3 i art. 71 § 1, a także liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika.

§ 2. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

[...]

Art. 72. [Ustalenie wyników głosowania korespondencyjnego w obwodach zagranicznych] [tytuł nieaktualny (tytuł nie jest częścią ustawy)]

§ 1. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, o której Obwodowe komisje wyborcze, o których mowa w art. 12a i art. 14 § 1, ustalając wyniki głosowania w obwodzie uwzględnia uwzględniają również głosy oddane korespondencyjnie wyjęte z kopert zwrotnych.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala również liczbę wysłanych pakietów wyborczych, a także liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych doręczonych do obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia, o którym mowa w art. 53g § 1 pkt 6, lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona, koperty na kartę do głosowania nie wrzuca się do urny, a karty nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

Art. 75. [Sporządzenie protokołu głosowania w obwodzie]

§ 1. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.

§ 2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 70 § 2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn podaniem przyczyny ich nieważności, liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.

- §2a. Protokół, o którym mowa w § 1, sporządza się przed wprowadzeniem danych do sieci elektronicznego przekazywania danych. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.
- § 3. W protokole wymienia się ponadto liczby, o których mowa w art. 70 § 3 i art. 71 § 1, a także liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika.
- § 4. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.
- § 5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole. [przepis przeniesiony do art. 103b]
- § 7. Członkom obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.
- § 8. Wzory protokołów, o których mowa w § 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

[...]

Art. 77. [Podanie do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie]

Obwodowa komisja wyborcza podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie, poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii protokołu głosowania w obwodzie.

- § 1. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym, umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 2. Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadza się do sieci elektronicznego przekazywania danych dopiero po sporządzeniu protokołu zgodnie z wymaganiami art. 75.
- § 3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie. Wyborcom, w ciągu 30 dni od dnia przekazania, przysługuje wgląd do kopii protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu.

Art. 78. [Przekazywanie wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania]

- § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub jego zastępca niezwłocznie po dokonaniu czynności określonych w art. 77 przekazuje do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 75 § 6 i 7 i art. 103b § 1 pkt 3. W tym celu przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub jego zastępca osobiście transportuje te dokumenty do siedziby właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia albo wydaje je w siedzibie obwodowej komisji wyborczej osobie upoważnionej w formie pisemnej do odbioru protokołów przez przewodniczącego właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu protokołu. [przepis z ostatniego zdania przeniesiony do art. 103b]
- § 2. Osoba przekazująca kopertę z dokumentami, o których mowa w § 1, oraz osoba upoważniona do jej odebrania sporządzają protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, od której pochodzą te dokumenty, oraz miejsce, datę i godzinę wydania.
- § 3. Koperta nie może zostać otwarta na żadnym etapie czynności określonych w § 2 ani nie może być przetrzymywana w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.
- § 4 § 2. Wyniki głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich są przekazywane przekazuje się okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy, a wyniki głosowania z obwodów utworzonych na polskich statkach morskich – okręgowej komisji wyborczej właściwej dla siedziby armatora.
- § 5 § 3. Zasady i tryb przekazywania właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w § 4 § 2, określa określi Państwowa Komisja Wyborcza, po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

Art. 79. [Przekazanie w depozyt dokumentów z głosowania oraz pieczęcie komisji]

- § 1. Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania. Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zapieczętowane się, przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.
- § 2 § 1. Po dokonaniu wykonaniu czynności, o których mowa w art. 78, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu wójtowi, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji. Należyte przechowanie dokumentów z głosowania, opakowań zbiorczych zawierających karty do głosowania, o których mowa w § 1, oraz pieczęć komisji, gwarantujące właściwe ich zabezpieczenie zapewnia odpowiednio urzędnik wyborczy, konsul, kapitan statku w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.
- § 3 § 2. Dokumenty, o których mowa w § 2 § 1, oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do

głosowania, o których mowa w § 1, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

§ 4. Otwarcie opakowania zbiorczego, o którym mowa w § 1, i wyjęcie z niego kart do głosowania może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne w związku ze stosowaniem niniejszego kodeksu lub innej ustawy, a o otwarciu postanowił właściwy organ wyborczy, sąd lub prokurator. Z czynności otwarcia opakowania zbiorczego i wyjęcia z niego kart do głosowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę, miejsce i podstawę tej czynności oraz osoby biorące w niej udział; osoby te podpisują protokół.

Art. 80. [Podawanie frekwencji w trakcie wyborów]

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza oraz obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie podaje podają w trakcie głosowania liczbę osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 2. Obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie przekazują Państwowej Komisji Wyborczej w trakcie głosowania dane liczbowe, o których mowa w art. 70 § 2.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala tryb i sposób udostępniania oraz przekazywania danych, o których mowa w § 1 i 2.

[...]

Rozdział 11 Komitety wyborcze

[...]

Rozdział 11a Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni

Art. 103a. Art. 103. [Mężowie zaufania]

§ 1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 §2 każdej obwodowej komisji wyborczej. Jeżeli jednak komitet wyborczy nie zarejestrował kandydatów lub list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania reprezentujących ten komitet można może wyznaczyć tylko do obwodowych komisji wyborczych do obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował kandydata lub listę kandydatów. W wyborach wójta komitet wyborczy może wyznaczyć mężów zaufania na obszarze całej gminy.

§2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć jednego męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej.

§3. Mężem zaufania może być osoba mająca czynne prawo wyborcze do Sejmu, która nie kandyduje w wyborach ani nie jest pełnomocnikiem wyborczym, pełnomocnikiem finansowym, urzędnikiem wyborczym lub członkiem komisji wyborczej.

§ 4. § 2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi mężom zaufania zaświadczenie, którego wzór określa Państwowa Komisja Wyborcza według wzoru

określonego przez Państwową Komisję Wyborczą. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

§ 5. Funkcja męża zaufania wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego;
- 4) odwołania.

§ 3. Funkcję męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowej komisji wyborczej i terytorialnej komisji wyborczej może pełnić pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona.

Art. 103b.

§ 1. Mąż zaufania ma prawo:

- 1) być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą, przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą, sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania przez pełnomocników, o których mowa w art. 173, oraz sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
- 2) być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
- 3) wносить do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
- 4) być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§ 2. O wniesieniu uwag, o których mowa w § 1 pkt 3, zamieszcza się w protokole adnotację.

Art. 103c.

§ 1. Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie i fundacja, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorze społecznym do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 § 2.

§ 2. Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu o mężach zaufania, z wyjątkiem art. 103b § 1 pkt 3 i 4.

Rozdział 12 Kampania wyborcza

[...]

Art. 105. [Definicja agitacji wyborczej i termin jej rozpoczęcia]

§ 1. Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie, do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.

§ 2. Agitację wyborczą można prowadzić od dnia przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego na zasadach, w formach i w miejscach, określonych przepisami kodeksu.

Art. 106. [Zbieranie podpisów popierających kandydatów]

§ 1. Agitację wyborczą może prowadzić każdy komitet wyborczy i każdy wyborca, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego. Każdy wyborca może prowadzić agitację wyborczą na rzecz kandydatów, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego.

§ 2. Podpisy, o których mowa w § 1, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do ich wymuszenia.

§ 3. Zbieranie lub składanie podpisów w zamian za korzyść majątkową lub osobistą jest zabronione.

[...]

Art. 108. [Zakazy agitacji wyborczej]

§ 1. Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie;
- 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 2. Zabroniona jest agitacja wyborcza na terenie szkół wobec uczniów.

§ 3. Za agitację wyborczą nie uznaje się prowadzonych przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegających na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawa oraz zasadach organizacji wyborów.

§ 4. Na podmiotach wymienionych w § 1 i 3 [sic; ewidentny błąd] spoczywa obowiązek właściwego oznaczenia terenu i znajdujących się na nim budynków.

Art. 108a.

§ 1. § 4. Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

§ 2. § 5. Zabrania się podawania lub oraz dostarczania, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej,

napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia.

§3. Zabrania się w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, nieodpłatnego rozdawania przedmiotów o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Art. 110. [Materiały wyborcze]

[...]

§ 6. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej pełnomocnicy wyborczy obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

§6a. Obowiązek, o którym mowa w § 6, nie dotyczy sytuacji, w której plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej znajdują się na nieruchomościach, obiektach lub urządzeniach niebędących własnością Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub stowarzyszeń, komunalnych osób prawnych oraz spółek, w których większość akcji lub udziałów ma Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, oraz fundacji utworzonych przez organy władzy publicznej, a pozostawienie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych po upływie terminu, o którym mowa w § 6, nastąpi za zgodą właściciela.

§ 7. Wójt postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nieusuniętych przez obowiązanych do tego pełnomocników wyborczych w terminie, o którym mowa w § 6. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

[...]

Rozdział 14

Finansowanie wyborów z budżetu państwa

[...]

Art. 124. [Zasady pokrywania i przekazywania środków finansowych na wybory]

§ 1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w kodeksie;
- 2) zadaniami komisarzy wyborczych i komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne;
- 3) zadaniami organów administracji rządowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych;
- 4) zadaniami zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego;
- 5) refundacją wydatków, o których mowa w art. 154 § 6.;
- 6) zadaniami zleconymi archiwom państwowym;
- 7) zadaniami urzędników wyborczych.

§ 2. [...]

Rozdział 15 Finansowanie kampanii wyborczej

[...]

Art. 132. [Źródła pozyskiwania środków finansowych przez komitety wyborcze]

[...]

§ 5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem

- 1) nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne; oraz
- 2) pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne;
- 3) wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne;
- 4) nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.

§ 6. [...]

[...]

DZIAŁ II Organy wyborcze

Rozdział 1 Przepisy ogólne

[...]

Art. 153. [Członkostwo w komisji wyborczej]

§ 1. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Nie mogą być członkami komisji kandydaci w wyborach, komisarze wyborczy, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, urzędnicy wyborczy oraz mężowie zaufania.

§ 2. Członkostwo w komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji komisarza wyborczego, pełnomocnika, urzędnika wyborczego lub męża zaufania, o których mowa w § 1.

§ 3. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów lub oraz list kandydatów. Urzędnicy wyborczy nie mogą prowadzić agitacji wyborczej, o której mowa w zdaniu pierwszym, z wyjątkiem agitacji na rzecz własnej kandydatury.

§4. Członkowie obwodowej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów:

- 1) w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.

Art. 154. [Diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów dla członków komisji wyborczej]

§ 1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów;
- 2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.

§ 2. W przypadku gdy członek okręgowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej nie brał udziału we wszystkich posiedzeniach komisji, przysługująca mu dieta, o której mowa w § 1 pkt 2, ulega obniżeniu proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisji, w których nie brał udziału.

§ 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych, i rejonowych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.

§ 3a. Przepis § 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do członków Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzy wyborczych.

§ 4. Członkowi obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej w związku z wykonywaniem zadań przysługuje do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

§ 5. Komisarze wyborczy, członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz urzędnicy wyborczy korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 5a. Członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie:

- 1) przebywania w lokalu wyborczym,
- 2) czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą,
- 3) przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej

– korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

§ 6. Członkom komisji wyborczych przysługuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. z 2013 r. poz. 737) zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji.

§ 7. [...]

Art. 155. [Inspekcje w celu realizacji zadań przewidzianych w kodeksie]

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza, komisarz wyborczy, okręgowa komisja wyborcza oraz rejonowa komisja wyborcza mogą utworzyć na czas wyborów swoje inspekcje w celu realizacji zadań przewidzianych w kodeksie.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć wykonywanie zadań swojej inspekcji inspekcjom powołanym przez komisarza wyborczego, okręgową komisję wyborczą lub

rejonową komisję wyborczą.

§ 3. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 154 § 1 i 4-6.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały:

- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów osobom powołanym w skład inspekcji,
- 2) sposoby dokumentowania dni zwolnienia od pracy na czas udziału w pracach inspekcji - biorąc pod uwagę zakres obowiązków osób powołanych w skład inspekcji.

Art. 156. [Zapewnianie obsługi i techniczno-materialnych warunków pracy komisji wyborczych]

§ 1. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych, w tym możliwość wykorzystania techniki elektronicznej, oraz wykonania zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa, zapewnia odpowiednio wójt, starosta lub marszałek województwa z zastrzeżeniem art. 191e § 1, art. 437, art. 458a, art. 467a, art. 484. Zadania wykonywane w tym zakresie są zadaniami zleconymi jednostek samorządu terytorialnego.

§ 2. [...]

Rozdział 2 Państwowa Komisja Wyborcza

Art. 157. [Właściwość i skład Państwowej Komisji Wyborczej. Powołanie sędziów]

[Zmiany w tym artykule wchodzi w życie z dniem następującym po dniu wyborów do Sejmu zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji Sejmu.]

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendów.

§ 2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:

- 1) jeden sędzia 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, wskazany wskazanych przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
- 2) 3 sędziów Sądu Najwyższego, wskazanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego;
- 2) 3) jeden sędzia 3 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazany wskazanych przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 3) 7 osób mających kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego, wskazanych przez Sejm.

§ 2a. Wymaganie, o którym mowa w § 2 pkt 3, nie dotyczy osoby która:

- 1) ma co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywania w Polsce zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza;
- 2) pracowała w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

§ 2b. Kadencja członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 1 i 2, wynosi 9 lat.

§ 2c. Kadencja członka Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w § 2 pkt 3, odpowiada kadencji Sejmu, z zastrzeżeniem art. 158 § 1a.

§ 2a. Kadencja członka Państwowej Komisji Wyborczej wynosi 9 lat.

§ 3. Członków Państwowej Komisji Wyborczej powołuje Prezydent Rzeczypospolitej w drodze postanowienia. Sędziów, o których mowa w § 2, powołuje w skład Państwowej Komisji Wyborczej Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia.

§ 4. W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.

§ 4a. Kandydatów na członków Państwowej Komisji Wyborczej powoływanych na podstawie § 2 pkt 3 wskazują kluby parlamentarne lub poselskie, z tym że liczba tych członków musi odzwierciedlać proporcjonalnie reprezentację w Sejmie klubów parlamentarnych lub poselskich.

§ 4b. Liczba członków powołanych w skład Państwowej Komisji Wyborczej, spośród wskazanych przez jeden klub parlamentarny lub poselski, nie może być większa niż 3, z zastrzeżeniem § 4c.

§ 4c. W przypadku, gdy w danej kadencji Sejmu są dwa kluby parlamentarne lub poselskie, pozostałego kandydata do części Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w § 2 pkt 3, wyłania się w drodze losowania przeprowadzonego przez Prezydium Sejmu spośród osób zgłoszonych przez kluby parlamentarne lub poselskie; każdy z nich może zgłosić do losowania jedną osobę.

§ 4d. Po powołaniu członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, zmiany w liczbie i składzie klubów parlamentarnych lub poselskich zachodzące w trakcie tej samej kadencji Sejmu nie mają wpływu na skład Komisji.

§ 4e. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 5. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera ze swojego składu i odwołuje przewodniczącego oraz dwóch zastępców przewodniczącego. Funkcję przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej może pełnić wyłącznie osoba powołana w trybie § 2 pkt 1 lub 2.

§ 6. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni Szef Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

§ 7. Postanowienie, o którym mowa w § 3, podaje się do publicznej wiadomości oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Art. 158. [Przypadki wygaśnięcia członkostwa w PKW. Uzupełnienie składu]

[Zmiany w tym artykule wchodzi w życie z dniem następującym po dniu wyborów do Sejmu zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji Sejmu.]

§ 1. Wygaśnięcie członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej przed upływem kadencji następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;

- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 3) śmierci członka Komisji;
- 4) ukończenia 70 lat przez członka Komisji;
- 5) odwołania członka Komisji przez Prezydenta Rzeczypospolitej na uzasadniony wniosek podmiotu wskazującego Prezesa, który wskazał sędziego jako członka Komisji.

§1a. Członkostwo osób powołanych w myśl art. 157 §2 pkt 3 wygasa z mocy prawa po upływie 150 dni od dnia wyborów do Sejmu.

§ 2. Uzupełnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu, jednak nie później niż w terminie 5 dni od dnia wygaśnięcia członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej. Przepis art. 157 § 7 stosuje się odpowiednio.

§3. Jeżeli członkostwo osoby powołanej w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasło przed upływem kadencji Sejmu, pierwszeństwo wskazania innej osoby na jej miejsce przysługuje temu samemu klubowi parlamentarnemu lub poselskiemu.

[...]

Art. 159. [Niezależność pełnienia funkcji w PKW. Wynagrodzenie miesięczne członków PKW]

§ 1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych w ramach pełnionej funkcji sędziego.

§ 2. Osobom wchodzącym w skład Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:

- 1) dla przewodniczącego - 3,5;
- 2) dla zastępcy przewodniczącego - 3,2;
- 3) dla członków Komisji - 3,0.

§ 3. Wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, przysługuje niezależnie od uposażenia lub wynagrodzenia wypłacanego z innego tytułu tytułu pełnionej funkcji sędziego albo uposażenia przysługującego sędziemu w stanie spoczynku.

Art. 160. [Zadania Państwowej Komisji Wyborczej]

§ 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy:

[...]

8) przedstawianie po każdych wyborach Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacji o realizacji przepisów kodeksu i ewentualnych propozycji ich zmian;

8a) przeprowadzenie sprawdzenia wybranych kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów w celu wykluczenia podejrzenia nieprawidłowości w przebiegu wyborów w razie powzięcia uzasadnionego podejrzenia o możliwości wystąpienia nieprawidłowości;

9) prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności

głosu w danych wyborach;

9a) skierowanie, w okresie 14 dni przed dniem wyborów przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu;

10) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

§ 2. [...]

Art. 161. [Wytyczne i uchwały Państwowej Komisji Wyborczej]

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych, urzędników wyborczych i komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz postanowienia komisarzy wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania bądź podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień, w szczególności w przypadkach określonych w §1 i 2.

§ 4. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej zapadają większością głosów w obecności co najmniej 2/3 jej pełnego składu 5 członków, w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców, na posiedzeniu jawnym. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos prowadzącego obrady, jeżeli nie wstrzymał się od głosu.

Art. 161a.

§ 1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 161 § 1. Skargę wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały.

§ 2. Wniesienie skargi wstrzymuje wykonanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie, którego dotyczy skarga, z zastrzeżeniem § 4.

§ 3. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym w terminie 7 dni.

§ 4. Jeśli do dnia wyborów pozostało mniej niż 7 dni, wniesienie skargi nie powoduje wstrzymania wykonania uchwały, chyba że Sąd Najwyższy postanowi inaczej.

§ 5. Uczestnikami postępowania są skarżący oraz Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej albo jego zastępca.

§ 6. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§ 7. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 8. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie uchyla zaskarżoną uchwałę albo zmienia w zakresie wskazanym w orzeczeniu.

Art. 162. [Delegacja do określenia warunków i sposobu wykorzystania technik elektronicznych]

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza określa:

- 1) warunki i sposób pomocniczego wykorzystania techniki elektronicznej przy:
 - a) ustalaniu wyników głosowania,
 - b) sporządzaniu protokołów przez obwodowe komisje wyborcze ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą,
 - c) sprawdzaniu pod względem zgodności arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
 - d) ustalaniu wyników wyborów,
- 2) tryb pomocniczego przekazywania danych z protokołów, o których mowa w pkt 1, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych,
- 3) tryb przekazywania przez obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trakcie głosowania danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania i liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, oraz sposób podawania tych danych do publicznej wiadomości, jeżeli przepisy szczególne to przewidują
- uwzględniając konieczność zapewnienia warunków bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania danych oraz ich przekazywania i odbioru.

§ 2. Oprogramowanie służące elektronicznej obsłudze czynności, o których mowa w § 1, tworzy się zgodnie z wymaganiami ustalonymi przez Państwową Komisję Wyborczą i pod jej nadzorem. Państwowa Komisja Wyborcza zapewnia oprogramowanie dla wykonania czynności, o których mowa w § 1.

§3. Do obsługi czynności, o których mowa w § 1, można stosować jedynie oprogramowanie, do którego prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa oraz urządzeniom technicznym, do których prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa, jednostkom samorządu terytorialnego lub podmiotom im podległym. Muszą one być usytuowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i być w wyłącznej dyspozycji Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego. Tworzenie i eksploatacja oprogramowania nie mogą być powierzane podmiotom zewnętrznym w stosunku do Krajowego Biura Wyborczego.

[...]

Rozdział 3 **Komisarze Komisarz wyborczy**

Art. 166. [Funkcja komisarza wyborczego]

§ 1. Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza określa właściwość rzeczową terytorialną komisarzy wyborczych, w tym w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim oraz właściwość rzeczową w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim, z uwzględnieniem zadań związanych z wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań, o których mowa w art. 167 § 1 pkt 8 i 9, a także

właściwość terytorialną komisarzy wyborczych i ich siedzibę sejmiku województwa oraz zadań, o których mowa w art. 167 § 1 pkt 8 i 9.

§ 3. Komisarzy wyborczych w liczbie 100, z uwzględnieniem § 2, powołuje w każdym województwie, w liczbie od 2 do 6, spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze oraz dających rękojmię należytego pełnienia tej funkcji Ministra Sprawiedliwości. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza.

§ 3a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów na komisarzy wyborczych, wskazanych w trybie, o którym mowa w § 3, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów.

§ 4. Komisarz wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją. Komisarzem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Komisarzem wyborczym może być także sędzia w stanie spoczynku, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 lat.

§ 5. Nie mogą być komisarzami wyborczymi kandydaci w wyborach, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi, mężowie zaufania, urzędnicy wyborczy, członkowie komisji wyborczej.

Komisarz wyborczy pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.

§ 6. Komisarzom wyborczym przysługuje wynagrodzenie miesięczne w wysokości wynagrodzenia członka Państwowej Komisji Wyborczej. Przepis art. 159 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 7. Funkcja komisarza wyborczego wygasa w przypadku:

- 1) zrzeczenia się funkcji;
- 2) śmierci;
- 3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji pełnomocnika wyborczego, pełnomocnika finansowego, męża zaufania, urzędnika wyborczego ustania stosunku służbowego sędziego;
- 4) o którym mowa w § 4 ukończenia 70 lat przez komisarza będącego sędzią w stanie spoczynku;
- 5) odwołania.

§ 8. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany:

- 1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków komisarza wyborczego;
- 2) na uzasadniony wniosek prezesa właściwego sądu;
- 3) na uzasadniony wniosek Ministra Sprawiedliwości.

§ 9. W przypadkach, o których mowa w § 7 i 8, powołanie komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach określonych w § 3.

§ 10. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji, na ten okres, innemu komisarzowi wyborczemu lub innej osobie zapewniającej rzetelne wykonanie czynności wyborczych.

Art. 167. [Zadania komisarza wyborczego]

§ 1. Do zadań komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz urzędnikami wyborczymi, organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
- 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;
 - 3a) powoływanie obwodowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
 - 3b) tworzenie i zmiana obwodów głosownia, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych; [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]
 - 3c) zarządzanie wydrukowania kart do głosownia w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego oraz zapewnienie ich przekazania właściwym komisjom wyborczym;
 - 3d) dokonywanie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze, ustalenie ich granic, numerów, liczby radnych wybieranych w każdym okręgu, w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego; [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;
- 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
- 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
- 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym, i obwodowym komisjom wyborczym oraz urzędnikom wyborczym wyjaśnień;
- 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad oraz wyborów wójtów przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w kodeksie;
- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
- 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w [ustawach](#) lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.

§ 2a. Komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych.

§ 3. Komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

[...]

Rozdział 6 **Terytorialna komisja wyborcza**

Art. 178. [Powołanie, skład i pierwsze posiedzenie terytorialnej komisji wyborczej]

§ 1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 40 55 dniu przed dniem wyborów:

1) w przypadku wojewódzkiej komisji wyborczej – komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojevodzkim,

2) w przypadku powiatowej i gminnej komisji wyborczej – komisarz wyborczy

– spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, z zastrzeżeniem § 6. Zgłoszenia kandydatów na członków terytorialnej komisji wyborczej dokonuje się najpóźniej w 45 60 dniu przed dniem wyborów.

§ 2. W skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi od 7 do 9 osób, z zastrzeżeniem § 6, które mają bierne prawo wyborcze do Sejmu: stale zamieszkałych na obszarze działania danej rady.

1) w liczbie nieprzekraczającej 6 – po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa; albo wybrano posłów do Sejmu; jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 6, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2,

2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze

– z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2:

1) okazała się mniejsza niż 9 – pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do liczby 9;

2) miała być większa niż 9 – kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między liczbą 9 a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2 pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.

W skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi co najmniej po jednym wyborcy zgłoszonym przez każdego pełnomocnika wyborczego, z zastrzeżeniem § 4 i 5.

§ 4. Losowanie, o którym mowa w § 3, przeprowadza:

1) w przypadku wojewódzkiej komisji wyborczej – komisarz wyborczy wykonujący

czynności o charakterze ogólnowojewódzkim;

2) w przypadku powiatowej i gminnej komisji wyborczej – komisarz wyborczy.

W przypadku zgłoszenia do składu terytorialnej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji o składzie komisji decyduje publiczne losowanie przeprowadzone przez komisarza wyborczego.

§ 5. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w § 1, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje komisarz wyborczy w ciągu 3 dni po upływie terminu, o którym mowa w § 1 zdanie drugie, spośród osób stale zamieszkałych na obszarze działania danej rady.

§ 6. W skład wojewódzkiej i powiatowej komisji wyborczej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako jej przewodniczący, osoba wskazana przez komisarza wyborczego sędzia wskazany przez prezesa właściwego miejscowo sądu okręgowego.

§ 7. Pierwsze posiedzenie:

1) wojewódzkiej komisji wyborczej – zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojewódzkim;

2) powiatowej i gminnej komisji wyborczej – zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy.

§ 8. Pierwsze posiedzenie powiatowej lub gminnej komisji wyborczej zwołuje, z upoważnienia komisarza wyborczego, odpowiednio starosta lub wójt.

§ 9. Terytorialna komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę, z zastrzeżeniem § 6.

§ 10. Skład terytorialnej komisji wyborczej komisarz wyborczy podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków terytorialnych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 3 § 4.

Art. 179. [Przypadki wygaśnięcia członkostwa. Odwołanie członka. Uzupełnienie składu]

§ 1. Wygaśnięcie członkostwa w terytorialnej komisji wyborczej następuje w przypadku:

1) zrzeczenia się członkostwa;

2) o którym mowa w art. 153 § 2;

3) śmierci członka komisji;

4) utraty prawa wybierania;

5) niespełniania warunku, o którym mowa w art. 178 § 2;

6) odwołania.

§ 2. Przepis § 1 pkt 4 i 5 nie dotyczy członka komisji, o którym mowa w art. 178 § 6.

§ 3. Właściwy komisarz wyborczy odwołuje członka terytorialnej komisji wyborczej:

1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji;

2) na uzasadniony wniosek prezesa sądu okręgowego w odniesieniu do wskazanego przez niego sędziego.

§ 4. Uzupełnienie składu terytorialnej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 178 § 10 stosuje się odpowiednio.

Art. 180. [Zadania terytorialnej komisji wyborczej]

§ 1. Do zadań terytorialnej komisji wyborczej należy:

- 1) rejestrowanie kandydatów na radnych;
- 2) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i podanie ich do publicznej wiadomości w trybie określonym w kodeksie;
- 3) zarządzanie druku kart do głosowania i ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym;
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych;
- 5) ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów do rady i ogłoszenie ich w trybie określonym w kodeksie;
- 6) przesłanie wyników głosowania i wyników wyborów komisarzowi wyborczemu;
- 7) wykonywanie innych czynności określonych w kodeksie lub zleconych przez komisarza wyborczego.

§ 2. Do zadań gminnej komisji wyborczej należy także rejestrowanie kandydatów na wójta oraz ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów wójta oraz ogłoszenie ich w trybie określonym w kodeksie.

Art. 181. [Zapewnienie obsługi administracyjnej. Urzędnik wyborczy]

Obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań wyborczych odpowiednio na obszarze województwa, powiatu lub gminy zapewnia marszałek województwa, starosta lub wójt, jako zadanie zlecone. W tym celu marszałek województwa, starosta lub wójt może ustanowić pełnomocnika do spraw wyborów - urzędnika wyborczego. Zasady współdziałania urzędnika wyborczego z Krajowym Biurem Wyborczym określa porozumienie zawarte odpowiednio pomiędzy marszałkiem, starostą lub wójtem a Szefem Krajowego Biura Wyborczego lub upoważnioną przez niego osobą.

Rozdział 7

Obwodowe komisje wyborcze Obwodowa komisja wyborcza

Art. 181a.

W każdym obwodzie głosowania w wyborach powołuje się obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodową komisję wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

Art. 182. [Powołanie, skład i pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej]

§ 1. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy, z zastrzeżeniem przepisów art. 183.

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów - wójt,

2) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów - właściwa terytorialna komisja wyborcza

- z zastrzeżeniem przepisów art. 183.

§ 2. W skład każdej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie powołuje się 9 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby :

1) w liczbie nie mniejszej niż 6 – po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa; albo wybrano posłów do Sejmu; jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 6, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2,

2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze

– z zastrzeżeniem § 7.

W skład obwodowej komisji wyborczej utworzonej dla obwodu:

1) do 2000 mieszkańców powołuje się od 6 do 8 osób,

2) od 2001 do 3000 mieszkańców powołuje się od 8 do 10 osób

- spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby.

§ 2a. W skład obwodowych komisji wyborczych, o których mowa w § 2, powołuje się także po jednej osobie wskazanej przez wójta spośród pracowników samorządowych gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych.

§ 3. W skład obwodowych komisji wyborczych, w obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów powołuje się:

1) od 4 do 6 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;

2) jedną osobę wskazaną przez wójta spośród pracowników jednostki, w której utworzony jest obwód.

§ 4. Osoba będąca kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej może zostać zgłoszona do komisji na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.

Kandydatami, o których mowa w § 2 oraz w § 3 pkt 1, mogą być tylko osoby ujęte w stałym rejestrze wyborców danej gminy.

§ 5. Pełnomocnik wyborczy lub upoważniona przez niego osoba może zgłosić tylko po jednym kandydacie do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w

którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego lista kandydatów na posłów, posłów do Parlamentu Europejskiego, radnych lub zarejestrowany został kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej, senatora lub wójta. Zgłoszenia w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej dokonuje się najpóźniej w 23 dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenia w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 6. Zgłoszenie do składu obwodowej komisji wyborczej następuje po uzyskaniu zgody osoby, której ma dotyczyć.

§ 7. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2:

1) okazała się mniejsza niż 9 – pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do liczby 9;

2) miała być większa niż 9 – kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między liczbą 9 a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2 pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.

W przypadku zgłoszenia do składu obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, skład komisji ustala się w drodze publicznego losowania przeprowadzonego przez wójta.

§ 8. Losowanie, o którym mowa w § 7, przeprowadza komisarz wyborczy

Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w § 5, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje wójt spośród osób ujętych w stałym rejestrze wyborców tej gminy. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 8a. W przypadku niedokonania zgłoszenia kandydatów do składu komisji, w sytuacji, o której mowa w § 7 pkt 1, minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej wynosi 5 członków. Jeżeli pomimo zgłoszenia, o którym mowa w zdaniu pierwszym, liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w § 7 pkt 1, jest mniejsza niż minimalny skład liczbowy obwodowej komisji wyborczej uzupełnienia jej składu dokonuje komisarz wyborczy. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.

§ 9. Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy wójt.

§ 10. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 2a § 7.

[...]

Art. 184. [Przypadki wygaśnięcia członkostwa w obwodowej komisji wyborczej]

§ 1. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje w przypadku:

- 1) zrzeczenia się członkostwa;
- 2) o którym mowa w art. 153 § 2;
- 2a) wyrażenia zgody na kandydowanie w wyborach przez osobę będącą w stosunku do członka komisji małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem zstępnego lub przysposobionego albo pozostającą z nim w stosunku przysposobienia;
- 3) śmierci członka komisji;
- 4) utraty prawa wybierania;
- 5) niespełniania warunku, o którym mowa w art. 182 § 4;
- 6) odwołania.

§ 2. Komisarz wyborczy **Wójt** odwołuje członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku nieuczestniczenia w pracach komisji bez usprawiedliwienia lub podejmowania działań sprzecznych z prawem niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków przez członka komisji.

§ 3. W wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego organem właściwym do odwołania członka obwodowej komisji wyborczej w przypadkach, o których mowa w § 2, jest właściwa terytorialnie komisja wyborcza wyższego stopnia.

§ 4. Uzupełnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 182 § 10 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 185. [Zadania obwodowej komisji wyborczej]

§ 1. Do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania.;

§ 2. Do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie należy:

- 1) 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 2) 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

[...]

Art. 187. [Zadania Krajowego Biura Wyborczego]

§ 1. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach, z zastrzeżeniem art. 191g..

§ 2. Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno-administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendum w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

§ 3. Krajowe Biuro Wyborcze wykonuje również inne zadania wynikające z kodeksu oraz innych [ustaw](#).

Rozdział 8

Krajowe Biuro Wyborcze

[...]

Art. 188. [Organizacja i Szef Krajowego Biura Wyborczego]

§ 1. Pracą Krajowego Biura Wyborczego kieruje Szef Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. [...]

§ 5. Szef i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej. Szefem Krajowego Biura Wyborczego nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

[...]

Art. 189. [Współdziałanie Krajowego Biura Wyborczego z innymi organami]

[...]

§ 3. Zasady współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym określają przepisy [art. 181](#) i [art. 156 § 1, 2 i 4](#).

Art. 190. [Powołanie i odwołanie Szefa Krajowego Biura Wyborczego]

§ 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest organem wykonawczym Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany i odwoływany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek jej przewodniczącego spośród trzech kandydatów przedstawionych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, we wniosku złożonym po zasięgnięciu opinii Szefa Kancelarii Sejmu, Szefa Kancelarii Senatu oraz Szefa Kancelarii Prezydenta.

§ 2a. W przypadku uzasadnionych zastrzeżeń do kandydatów, o których mowa w § 2, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który wskazuje nowych kandydatów w liczbie dwóch w trybie określonym w § 2.

§ 2b. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany na okres 7 lat.

§ 2c. Przed upływem okresu, o którym mowa w § 2b, Szef Krajowego Biura Wyborczego może zostać odwołany przez Państwową Komisję Wyborczą w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych.

§ 3. Do Szefa Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Wynagrodzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego odpowiada wysokości wynagrodzenia sekretarza stanu.

[...]

Rozdział 9

Urzędnicy wyborczy

Art. 191a.

§ 1. W każdej gminie działają urzędnicy wyborczy powoływani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Urzędnicy wyborczy tworzą Korpus Urzędników Wyborczych.

Art. 191b.

§ 1. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba kandydująca w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla obszaru działania urzędnika wyborczego, komisarz wyborczy, pełnomocnik wyborczy, pełnomocnik finansowy, mąż zaufania lub członek komisji wyborczej. Urzędnik wyborczy nie może wykonywać swojej funkcji w gminie, na obszarze w której ma miejsce zatrudnienia.

§ 2. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba ujęta w stałym rejestrze wyborców objętym zakresem działania tego urzędnika. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym, nie dotyczy miast na prawach powiatu.

§ 3. Urzędnik wyborczy nie może należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 4. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Art. 191c.

§ 1. Urzędników wyborczych powołuje się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, na okres 6 lat, spośród pracowników urzędów obsługujących: organy administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, posiadających wykształcenie wyższe.

§ 2. Urzędnicy wyborczy wykonują zadania od dnia zarządzenia właściwych wyborów do dnia rozstrzygnięcia protestów wyborczych oraz w innych sytuacjach, gdy jest to konieczne.

§ 3. Wykaz urzędników wyborczych działających na obszarze danej gminy podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały liczbę, tryb i warunki powoływania urzędników wyborczych biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia prawidłowego i sprawnego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191d.

§ 1. Funkcja urzędnika wyborczego wygasa w przypadku:

1) zrzeczenia się funkcji;

2) śmierci;

3) podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach w

okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla jego obszaru działania bądź objęcia funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, męża zaufania;

4) o którym mowa w art. 191b § 1 zdanie drugie, § 2 zdanie pierwsze, § 3 i 4;

5) odwołania.

§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego odwołuje urzędników wyborczych przed upływem kadencji w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków.

Art. 191e.

§ 1. Do zadań urzędników wyborczych należy zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych w szczególności:

1) przygotowanie i nadzór pod kierownictwem komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych;

2) tworzenie i aktualizowanie systemu szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;

3) organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych;

4) dostarczenie kart do głosownia właściwym komisjom wyborczym;

5) sprawowanie nadzoru nad zapewnieniem warunków pracy obwodowych komisji wyborczych, w szczególności w zakresie wymogów określonych w art. 41a § 1 i art. 52 § 7 i 7a;

6) wykonywanie innych czynności zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarza wyborczego.

§ 2. W celu realizacji zadań, o których mowa w § 1, urzędnicy wyborczy współdziałają z organami wyborczymi, o których mowa w art. 152, oraz innymi podmiotami.

§ 3. Pracodawca obowiązany jest zwolnić urzędnika wyborczego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wykonywania zadań, o których mowa w § 1. Urzędnikom wyborczym za realizację zadań, o których mowa w § 1, przysługuje wynagrodzenie proporcjonalne do czasu ich realizacji, przy założeniu, że wysokość wynagrodzenia za miesiąc pracy ustalana jest na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożnika 2,5.

§ 4. Do urzędników wyborczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 154 § 6.

Art. 191f.

Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały szczegółowy zakres zadań, o których mowa w art. 191e § 1, sposób ich realizacji oraz zasady wynagradzania za ich realizację, a także zasady zwolnienia od pracy zawodowej na czas wykonywania obowiązków urzędnika wyborczego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

Art. 191g.

W celu zapewnienia obsługi, o której mowa w art. 187 § 1, oraz warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych, Szef Krajowego Biura Wyborczego zawiera z właściwym miejscowo wójtem porozumienie, określające w szczególności warunki organizacyjno-administracyjne, techniczne oraz zasady pokrywania kosztów z tym

związanych.

Art. 191h.

Urzędnicy wyborczy mają obowiązek doskonalenia zawodowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dotyczących organizacji wyborów oraz prawa wyborczego. Szczegółowy zakres przedmiotowy oraz częstotliwość szkoleń określi dla urzędników wyborczych – właściwy miejscowo komisarz wyborczy. W przypadku istotnej zmiany przepisów prawa mającej wpływ na organizację i przebieg wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządzi powszechny obowiązek szkoleń, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

DZIAŁ III Wybory do Sejmu

Rozdział 3 Zgłaszanie kandydatów na posłów

Art. 204. [Podmioty zgłaszające kandydatów na posłów. Zawiadomienie o utworzeniu komitetu]

§ 1. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;
- 3) komitetowi wyborczemu wyborców.

§ 2. [...]

§ 3. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 2, załącza się:

- 1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;
- 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;
- 4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

§ 4. [...]

§ 5. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 4, załącza się:

- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej, wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób wchodzących w skład komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 3) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą;
- 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą wskazujące, który organ

partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;

5) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

§ 6.[...]

§ 7. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 6, załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 3) wykaz co najmniej 1000 obywateli, o których mowa w § 6, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli;
- 4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

Rozdział 4 Karty do głosowania

[...]

Art. 224. [Treść karty do głosowania]

Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego wraz z symbolem graficznym komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

[...]

Art. 227. [Sposób głosowania i warunki ważności głosu]

§ 1. Wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając na karcie do głosowania znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

§ 2. [...]

[...]

Rozdział 5 Sposób głosowania i warunki ważności głosu

[...]

Art. 229. [Sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Zarządzenie ponownego ich ustalenia]

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 69 § 3 i 3a, art. 71, art. 73 i art. 228

stosuje się odpowiednio.

[...]

DZIAŁ IV

Wybory do Senatu

[...]

Rozdział 6

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 268. [Sposób głosowania]

§ 1. Wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając na karcie do głosowania znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) z lewej strony obok jego nazwiska.

§ 2. [...]

[...]

Rozdział 9

Wygaśnięcie mandatu senatora i uzupełnienie składu Senatu

[...]

Art. 283. [Zarządzenie i przeprowadzenie wyborów uzupełniających do Senatu]

[...]

§ 5. W wyborach uzupełniających w sprawach dotyczących powołania składu obwodowych komisji przepisy art. 182 stosuje się odpowiednio w skład obwodowych komisji powołuje się od 5 do 7 osób, zaś uzupełnienie składu komisji, o którym mowa w art. 182 § 8, dokonywane jest w razie zgłoszenia mniej niż 4 kandydatów.

[...]

DZIAŁ V

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej

[...]

Rozdział 4

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 311. [Sposób głosowania]

Wyborca oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie w kratce z lewej strony obok jego nazwiska znaku "x" (dwóch przecinających się linii w obrębie kratki).

Rozdział 5

Ustalanie wyników głosowania i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej. Ważność wyborów

[...]

Art. 321. [Protest wyborczy przeciwko wyborowi Prezydenta]

§ 1. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 14 3 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą. Nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.

§ 2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w § 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.

[...]

Art. 324. [Rozstrzygnięcie w przedmiocie ważności wyboru]

§ 1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz po rozpoznaniu protestów rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 2. Uchwałę w sprawie, o której Rozstrzygnięcie, o którym mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje w ciągu 30 dni od dnia podania w formie uchwały nie później niż w 30 dniu po podaniu wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. [...]

[...]

DZIAŁ VI Wybory do Parlamentu Europejskiego

[...]

Rozdział 5 Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów

[...]

Art. 351. [Sporządzenie protokołu wyników głosowania w rejonie i jego przesłanie]

§ 1. Rejonowa komisja wyborcza na podstawie protokołów głosowania w obwodach ustala wyniki głosowania na obszarze swojej właściwości i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyników głosowania w rejonie.

§ 2. W protokole wymienia się sumy odpowiednich liczb zawartych w protokołach wyników głosowania w obwodzie.

§ 3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 4. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecni mężowie zaufania, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole. [przepisy tego paragrafu nie są uchylone, lecz przeniesione do innych rozdziałów kodeksu wyborczego]

§ 5. Przewodniczący rejonowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie do właściwej okręgowej komisji wyborczej dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów i głosów ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu danych z protokołu. [zdanie to nie jest uchylone, lecz przeniesione do innych rozdziałów kodeksu wyborczego]

§ 6. [...]

DZIAŁ VII

Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego

Rozdział 1 Zasady ogólne

[...]

Art. 371. [Zarządzenie i wyznaczenie daty wyborów samorządowych]

§ 1. Wybory do rad zarządza się nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 7 dni przed upływem kadencji rad ostatni dzień wolny od pracy poprzedzający upływ kadencji rad.

§ 2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z § 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).

§ 3. Rozporządzenie, o którym mowa w § 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej nie później niż w terminie 2 dni od dnia zarządzenia wyborów najpóźniej w 80 dniu przed dniem wyborów.

[...]

Rozdział 4

Wygaśnięcie mandatu radnego. Wybory uzupełniające i przedterminowe

Art. 383. [Wygaśnięcie mandatu radnego]

§ 1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje w przypadku:

- 1) śmierci;
- 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
- 3) odmowy złożenia ślubowania;
- 4) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
- 5) naruszenia ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności;

6)wyboru na wójta;

7)niezłożenia w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o swoim stanie majątkowym.

§ 2. [...]

§ 2a. Wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1, 4 i 6, pkt 2 - w zakresie powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, oraz pkt 4 i 6, stwierdza komisarz wyborczy, w drodze postanowienia, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Postanowienie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 383a.

§ 1. Sąd przesyła komisarzowi wyborczemu, wojewodzie oraz przewodniczącemu rady gminy odpisy prawomocnych orzeczeń, o których mowa w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, niezwłocznie po ich uprawomocnieniu się. W odpisie umieszcza się datę uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. O wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyny, o której mowa w art. 383 § 1 pkt 2 – w zakresie powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, informuje komisarz wyborczy, w drodze obwieszczenia, w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu, o którym mowa w § 1. Informację komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 384. [Postępowanie skargowe od orzeczenia stwierdzającego wygaśnięcie mandatu]

§ 1. Od uchwały rady i postanowienia komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w art. 383 § 1 pkt 2-5 i 7– z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, oraz pkt 3–5 i 7, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały albo postanowienia. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, który stwierdził wygaśnięcie mandatu.

§ 2. [...]

[...]

Art. 385. [Zarządzenie wyborów uzupełniających]

§ 1. W przypadku nieobsadzenia mandatów lub wygaśnięcia mandatu radnego rady w gminie w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, niebędącej miastem na prawach powiatu wojewoda zarządza wybory uzupełniające.

§ 2. [...]

[...]

Art. 387. [Procedura obsadzenia wygasłego mandatu w okręgu wielomandatowym]

§ 1. W przypadku stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu wyborczym dla wyboru rady gminy w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w mieście na prawach powiatu oraz mandatu radnego powiatu lub województwa komisarz wyborczy postanawia o wstąpieniu na jego miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów

stosuje się odpowiednio art. 233. Przepisy art. 383 § 2a zdanie drugie oraz art. 386 § 1 i 5 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone komisarzowi wyborczemu na piśmie w ciągu 3 dni od daty doręczenia zawiadomienia o przysługującym mu mandacie.

§ 3. [...]

[...]

Rozdział 5 **Zmiany w podziale terytorialnym państwa**

Art. 390a. [Niemożność przeprowadzenia wyborów w razie rozwiązania rady] [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 1. Wyborów zarządzonych na podstawie art. 371 nie przeprowadza się w jednostce samorządu terytorialnego, w której wskutek zmian w podziale terytorialnym państwa rozwiązaniu ulegnie rada, jeżeli data wyborów przypada w okresie 6 miesięcy poprzedzających rozwiązanie tej rady. Wybory do nowej rady przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych w kodeksie po wejściu w życie zmian w podziale terytorialnym państwa.

§ 2. Jeżeli data utworzenia nowej jednostki samorządu terytorialnego, w tym w przypadkach, o których mowa w art. 390 § 1 pkt 1 i 3, przypada w roku bezpośrednio następującym po dacie wyborów zarządzonych na podstawie art. 371, wybory do nowej rady przeprowadza się łącznie z tymi wyborami.

§ 3. W przypadku, o którym mowa w § 2, komisarz wyborczy, po zasięgnięciu opinii rad zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego, dokonuje podziału obszaru nowej jednostki na okręgi wyborcze, a w przypadku gmin - obwody głosowania, który ma zastosowanie w pierwszych wyborach do rady nowej jednostki i wyborach przeprowadzanych w trakcie pierwszej kadencji, oraz - w przypadku gmin - tworzy odrębne obwody głosowania w celu przeprowadzenia głosowania w pierwszych wyborach. W sprawach, o których mowa w zdaniu pierwszym, komisarz wyborczy może zasięgnąć opinii rad zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego.

Rozdział 6 **Ważność wyborów**

Art. 392. [Zasady wnoszenia protestów wyborczych]

§ 1. Protest wyborczy wnosi się na piśmie do właściwego sądu okręgowego za pośrednictwem właściwego sądu rejonowego, w terminie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości przez komisarza wyborczego, w trybie określonym w art. 168 § 1 wyników wyborów na obszarze województwa wyborów.

§ 2. [...]

[...]

Rozdział 7

Zgłaszanie kandydatów na radnych

[...]

Art. 400. [Zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego partii politycznej]

§ 1. Komitet wyborczy partii politycznej obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 70 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. [...]

Art. 401. [Termin utworzenia koalicyjnego komitetu wyborczego. Zawiadomienie o jego utworzeniu]

§ 1. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 70 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 55 70 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 1, załącza się:

- 1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;
- 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;
- 4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

Art. 401. [Termin utworzenia koalicyjnego komitetu wyborczego. Zawiadomienie o jego utworzeniu]

§ 1. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 70 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 55 70 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 2. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 1, załącza się:

- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej, wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób wchodzących w skład komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;
- 3) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą;
- 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą wskazujące, który organ partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;

5) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

Art. 402. [Zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego organizacji]

§ 1. Komitet wyborczy organizacji obowiązany jest zawiadomić komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę organizacji o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 70 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. W przypadku gdy komitet wyborczy organizacji zamierza zgłosić kandydatów na radnych w więcej niż w jednym województwie, komitet wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 70 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Do zawiadomień, o których mowa w § 1 i 2, załącza się:

1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;

2) uwierzytelniony odpis z Krajowego Rejestru Sądowego albo zaświadczenie o wpisie stowarzyszenia zwykłego do ewidencji, o której mowa w ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1393 i 1923);

3) wyciąg ze statutu albo regulaminu działalności organizacji wskazujący organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz;

4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

Art. 403. [Zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców]

§ 1. Obywatele, w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania, mogą utworzyć komitet wyborczy wyborców.

§ 2. Po zebraniu co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania popierających utworzenie komitetu wyborczego wyborców, pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu, z zastrzeżeniem § 3. Zawiadomienie może być dokonane do 55 70 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Jeżeli komitet wyborczy wyborców został utworzony w celu zgłoszenia kandydatów tylko w jednym województwie:

1) liczba obywateli, o których mowa w § 1, wynosi 5;

2) liczba podpisów, o których mowa w § 2, wynosi 20, a zawiadomienie, o którym mowa w § 2, składa się komisarzowi wyborczemu właściwemu ze względu na siedzibę komitetu.

§ 4. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 2 i § 3 pkt 2, załącza się:

1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego;

2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 127 § 2 i 3;

3) wykaz obywateli, o których mowa w § 2 albo § 3, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli;

4) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej.

§ 5. W przypadku, gdy komitet wyborczy wyborców został utworzony jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu:

- 1) pełnomocnik wyborczy jest jednocześnie pełnomocnikiem finansowym tego komitetu;
- 2) zawiadomienie o utworzeniu komitetu nie wymaga zebrania podpisów, o których mowa w § 3 pkt 2.

[...]

Rozdział 10

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad gmin

[...]

Art. 415. [System większości zwykłej w okręgach jednomandatowych w wyborach do rad gmin] [przypomnijmy, że tytuły artykułów nie są częścią ustawy; w tym przypadku tytuł traci aktualność]

W gminie liczącej do 20 000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

W gminie niebędącej miastem na prawach powiatu o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 416. [System proporcjonalny z progiem wyborczym w miastach na prawach powiatu]

§ 1. W gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.

W miastach na prawach powiatu podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.

§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do dzielnic miasta stołecznego Warszawy.

Art. 417. [Tworzenie okręgów wyborczych dla wybory rady gminy]

§ 1. Okręg wyborczy obejmuje część obszaru gminy.

§ 2. W gminach na terenach wiejskich okręgiem wyborczym jest jednostka pomocnicza gminy. Jednostki pomocnicze gminy łączy się w celu utworzenia okręgu lub dzieli się na dwa lub więcej okręgów wyborczych, jeżeli wynika to z konieczności zachowania jednolitej normy przedstawicielstwa.

§ 3. Jednostkę pomocniczą gminy dzieli się na dwa lub więcej okręgów wyborczych również wtedy,

gdy:

- 1) w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu liczba radnych wybieranych w danej jednostce pomocniczej byłaby większa niż 1;
- 2) w gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców w mieście na prawach powiatu liczba radnych wybieranych w danej jednostce pomocniczej byłaby większa niż 8 10.

§ 4. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze.

Art. 418. [Okręgi jednomandatowe i wielomandatowe]

§ 1. W każdym okręgu wyborczym tworzone dla wyboru rady w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu wybiera się 1 radnego.

§ 2. Dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców mieście na prawach powiatu tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 8 10 radnych.

Art. 419. [Zasady podziału gminy na okręgi wyborcze] [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

§ 1. Podział gminy na okręgi wyborcze jest stały, z zastrzeżeniem art. 421.

§ 2. Podział na okręgi wyborcze, ich granice i numery oraz liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu ustala komisarz wyborczy, na wniosek wójta, rada gminy według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców gminy przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 417 i następujących zasad:

- 1) ułamki liczby mandatów wybieranych w okręgu wyborczym równe lub większe od 1/2, jakie wynikają z zastosowania normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej;
- 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba radnych wybieranych w okręgach przewyższa liczby wynikające z art. 373 i art. 418 § 2, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa jest najmniejsza; w przypadku gdy liczba mandatów jest mniejsza od wynikającej z art. 373 i art. 418 § 2, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa jest największa.

§ 3. Przepisy § 2 stosuje się odpowiednio do podziału na okręgi wyborcze gminy liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu.

§ 4. Postanowienie komisarza wyborczego Uchwałę rady gminy w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Jeden egzemplarz postanowienia Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie, Państwowej Komisji Wyborczej, radzie gminy objętej podziałem, o którym mowa w art. 419 i komisarzowi wyborczemu.

Art. 420. [Tryb zaskarżania ustaleń rady gminy w sprawach okręgów wyborczych] [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

§ 1. Na postanowienie komisarza wyborczego ustalenia rady gminy w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie gminy, a także wyborcom, w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej komisarza wyborczego w terminie 3 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia uchwały, o której mowa w art. 419 § 4. Państwowa Komisja Wyborcza Komisarz wyborczy

rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje postanowienie, doręczając je niezwłocznie wnoszącemu skargę oraz komisarzowi wyborczemu radzie gminy.

§ 2. Na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego, w terminie 3 dni od daty podania postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej do publicznej wiadomości. Sąd administracyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni od dnia jej wniesienia i wydaje orzeczenie. Od orzeczenia sądu administracyjnego przysługuje prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje skargę w ciągu 5 dni i wydaje orzeczenie.

Od postanowienia komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Od orzeczenia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

[...]

Art. 422. [Obwieszczenie o okręgach wyborczych]

Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie gminnej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości wójt, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 55 70 dniu przed dniem wyborów.

[...]

Art. 425. [Lista kandydatów w wyborach do rady]

§ 1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.

§ 2. Lista kandydatów w wyborach do rady:

- 1) w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu może zawierać tylko jedno nazwisko;
- 2) w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w mieście na prawach powiatu nie może zawierać mniej niż 5 nazwisk kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż liczba dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch kandydatów.

§ 3. [...]

Art. 427. [Podpisy poparcia listy kandydatów]

§ 1. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami:

- 1) w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców - co najmniej 25 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu;
- 2) w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców - co najmniej 150 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w mieście na prawach powiatu.

§ 2. Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.

§ 3. Wyborca udzielający poparcia liście składa podpis obok czytelnie wpisanego jego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL.

§ 4. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego

listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, nazwiska i imiona zgłaszanych kandydatów oraz adnotację:

"Udzielam poparcia liście kandydatów zgłaszanej przez (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym nr (numer okręgu) w wyborach do Rady (nazwa rady) zarządzonych na (dzień, miesiąc, rok)."

Art. 428. [Termin zgłoszenia. Osoby zgłaszające listy]

§ 1. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 35 40 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰, wraz z wykazem podpisów.

§ 2. [...]

Art. 431. [Wezwanie do usunięcia wad zgłoszenia. Odmowa rejestracji zgłoszenia całości lub części listy]

§ 1. Jeżeli gminna komisja wyborcza stwierdzi inne wady zgłoszenia aniżeli te, o których mowa w art. 430, wówczas wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 2 3 dni. W przypadku nieusunięcia wskazanych wad w terminie komisja odmawia rejestracji zgłoszenia w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów zgłoszenie rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową, o ile liczba kandydatów nieobjętych odmową nie jest niższa niż minimalna wymagana liczba kandydatów na liście.

§ 2. Jeżeli wada zgłoszenia polega na niespełnieniu wymogu, o którym mowa w art. 425 § 3, komisja wzywa pełnomocnika do jej usunięcia w terminie 2 3 dni; przepisu art. 428 § 4 nie stosuje się. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji zgłoszenia w całości.

Art. 432. [Tryb zaskarżenia uchwały gminnej komisji wyborczej o odmowie zgłoszenia lub rejestracji listy]

§ 1. Uchwały gminnej komisji wyborczej, o których mowa w art. 430 oraz art. 431, wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę. Od uchwały osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo wniesienia odwołania do komisarza wyborczego w terminie 2 3 dni od daty jej doręczenia, który rozpatruje odwołanie w terminie 2 3 dni i wydaje postanowienie w sprawie odwołania.

§ 2. Na postanowienie komisarza wyborczego uznające odwołanie za nieuzasadnione osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 2 3 dni od daty doręczenia postanowienia komisarza wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje skargę i wydaje postanowienie w terminie 2 3 dni. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

[...]

Art. 435. [Obwieszczenie o zarejestrowanych listach kandydatów]

§ 1. Gminna komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów [...]

§ 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, przekazuje się wójtowi, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze gminy najpóźniej w 15 20 dniu przed dniem wyborów. Jeden

egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

Art. 436. [Tryb postępowania w przypadku zmian w zarejestrowanych listach kandydatów]

§ 1. [...]

§ 2. Jeżeli w wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców będącej miastem na prawach powiatu, skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 427 § 1 nie stosuje się.

§ 2a. Jeżeli w wyborach do rady w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu, skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą kandydata o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 427 § 1 nie stosuje się.

§ 3. [...]

Art. 437. [Obowiązki gminnej komisji wyborczej po zarejestrowaniu list kandydatów]

§ 1. Komisarz wyborczy Gminna komisja wyborcza po zarejestrowaniu przez gminną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą komisarza wyborczego. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zapewniają właściwi urzędnicy wyborczy.

§ 2. [...]

Art. 438. [Ustalenie treści karty do głosowania]

§ 1. Na karcie do głosowania w okręgu wyborczym umieszcza się listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu według nadanych im numerów, wymieniając nazwiska i imiona kandydatów każdej z list w kolejności ich umieszczenia na liście, wraz ze skrótami nazw komitetów wyborczych oraz symbolami graficznymi komitetów wyborczych..

§ 2. [...]

Art. 439. [Sposób głosowania w wyborach radnych w gminie. Ważność głosu]

§ 1. W wyborach radnych w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska tego kandydata.

§ 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska więcej niż jednego kandydata lub nie postawiono znaku "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata. Głos jest również nieważny, jeżeli znak "x" postawiono w kratce wyłącznie przy nazwisku kandydata w sytuacji określonej w art. 437 § 2.

Art. 440. [Sposób głosowania w wyborach radnych w mieście na prawach powiatu. Ważność głosu] [przypomnijmy, że tytuły artykułów nie są częścią ustawy]

§ 1. W wyborach radnych w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w mieście na prawach powiatu wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.

§ 2. [...]

[...]

Art. 442. [Zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym]

§ 1. Gminna komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.

§ 2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:

[...]

6) głosów ważnie oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów, a w przypadku gmin liczących do 20 000 mieszkańców niebędących miastami na prawach powiatu - na wszystkich kandydatów;

7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów - w przypadku wyborów do rad w gminach liczących powyżej 20 000 mieszkańców miastach na prawach powiatu;

8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów.

§ 3. Na podstawie zestawień, o których mowa w § 1, gminna komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Art. 443. [Ustalanie wyników wyborów w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu]

§ 1. W wyborach do rady w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców niebędącej miastem na prawach powiatu za wybranego w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał największą liczbę ważnie oddanych głosów.

§ 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzyma równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, o wyborze decyduje większa liczba obwodów, w których kandydaci otrzymali największą liczbę głosów, a gdyby i liczby obwodów były równe - rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję.

§ 3. Tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 2, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 444. [Podział mandatów w wyborach rady w mieście na prawach powiatu]

§ 1. W wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w mieście na prawach powiatu gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 442, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów w sposób następujący:

1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy;

2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a tych list jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Jeżeli i te liczby byłyby równe, wówczas o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 3. [...]

Art. 445. [Protokół z wyborów do rady gminy]

§ 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 443 i art. 444, gminna komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.

§ 2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.

§ 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 443 § 2 oraz w art. 444 § 2.

§ 4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

§ 5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 6. Pełnomocnikom wyborczym i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 75 § 7 6 stosuje się odpowiednio.

[...]

Art. 447. [Przekazanie komisarzowi wyborczemu wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych]

§ 1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie komisarzowi wyborczemu, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych.

§ 3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt **urzędnikowi wyborczemu wójtowi**.

[...]

Rozdział 11

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad powiatów

Art. 450. [Odpowiednie stosowanie do wyborów rad powiatu]

Do wyborów do rad powiatów w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 dotyczące wyborów do rad w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w miastach na prawach powiatu, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

[...]

Art. 453. [Ilość radnych powiatowych wybieranych w okręgu wyborczym]

W każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 10 radnych.

Art. 454. [Podział powiatu na okręgi wyborcze] [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów komisarz wyborczy dzieli powiat dzieli się na okręgi wyborcze.

§ 2. Okręgiem wyborczym jest jedna gmina.

§ 3. W celu tworzenia okręgów możliwe jest łączenie gmin tylko w przypadku, gdy liczba radnych przypadająca na którąkolwiek z gmin, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiłaby mniej niż 3.

§ 4. Podział gminy na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych przypadających na tę gminę, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 10.

§ 5. W przypadku utworzenia utworzenie na obszarze gminy dwóch lub więcej okręgów wyborczych komisarz wyborczy może zasięgnąć opinii rady tej gminy wymaga porozumienia z radą tej gminy; . Przy tworzeniu okręgów, o których mowa w zdaniu pierwszym, należy przy tym uwzględnić podział danej gminy na okręgi wyborcze dla wyborów do rad gmin. Komisarz wyborczy nie jest związany opinią rady gminy. Niewyrażenie opinii, o której mowa w zdaniu pierwszym, w ciągu 5 dni od dnia otrzymania wniosku komisarza wyborczego, uważane jest za wyrażenie opinii pozytywnej.

§ 6. W przypadku łączenia łączenie dwóch lub więcej gmin w celu utworzenia okręgu wyborczego komisarz wyborczy może zasięgnąć wymaga zasięgnięcia opinii rad tych gmin. Przepisy § 5 zdanie trzecie i czwarte stosuje się odpowiednio.

§ 7. [...]

Art. 455. [Ogłaszanie uchwał rad powiatów w sprawie okręgów wyborczych] [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

Postanowienie komisarza wyborczego Uchwałę rady powiatu w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu postanowienia uchwały przesyła się niezwłocznie każdej radzie gminy położonej na obszarze powiatu, radzie powiatu oraz wojewodzie i Państwowej Komisji Wyborczej komisarzowi wyborczemu.

Art. 456. [Tryb zaskarżenia ustaleń w sprawach okręgów wyborczych] [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

§ 1. Na postanowienie komisarza wyborczego Na ustalenia rady powiatu w sprawach okręgów

wyborczych zainteresowanej radzie powiatu, radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej komisarza wyborczego w terminie 3 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości postanowienia, o którym mowa w art. 455 ich otrzymania. Państwowa Komisja Wyborcza Komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje postanowienie orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącemu skargę oraz komisarzowi wyborczemu radzie powiatu.

§ 2. Na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego, w terminie 3 dni od daty podania postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej do publicznej wiadomości. Sąd administracyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni od dnia jej wniesienia i wydaje orzeczenie. Od orzeczenia sądu administracyjnego przysługuje prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje skargę w ciągu 5 dni i wydaje orzeczenie.

Od orzeczenia komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Od orzeczenia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

Art. 457. [Ilość kandydatów na liście. Podpisy poparcia listy]

§ 1. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż 3 i większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch kandydatów dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu.

§ 2. [...]

[...]

Art. 458a.

Komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez właściwą terytorialną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zapewnia właściwy urzędnik wyborczy.

Rozdział 12

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do sejmików województw

Art. 459. [Odpowiednie stosowanie przepisów do wyborów sejmików województw]

§ 1. Do wyborów do sejmików województw w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 dotyczące wyborów do rad w gminach liczącej powyżej 20 000 mieszkańców w miastach na prawach powiatu, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

§ 2. [...]

[...]

Art. 462. [zmiany wchodzi w życie 1.01.2019]

§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów obszar województwa dzieli się na okręgi wyborcze.

§ 2. Okręgiem wyborczym jest jeden powiat lub jego część.

- § 3. Łączenie powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego jest dopuszczalne jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych wybieranych w danym powiecie do sejmiku województwa była mniejsza niż 5.
- § 4. Łączenie powiatów nie może naruszać więzi społecznych łączących wyborców należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, zamieszkujących na terytorium łączonych powiatów.
- § 5. Podział powiatu na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych przypadająca na ten powiat, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 15.
- § 6. W przypadku utworzenia na obszarze powiatu dwóch lub więcej okręgów wyborczych komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim może zasięgnąć opinii rady tego powiatu. Przy tworzeniu okręgów, o których mowa w zdaniu pierwszym, należy uwzględnić podział danego powiatu na okręgi wyborcze dla wyborów do rad powiatów. Komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim nie jest związany opinią rady powiatu. Niewyrażenie opinii, o której mowa w zdaniu pierwszym, w ciągu 5 dni od dnia otrzymania wniosku komisarza wyborczego wykonującego czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim, uważane jest za wyrażenie opinii pozytywnej.
- Utworzenie na obszarze powiatu dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga porozumienia z radą tego powiatu; należy przy tym uwzględnić podział danego powiatu na okręgi wyborcze dla wyborów do rad powiatów.
- § 7. W przypadku łączenia dwóch lub więcej powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim może zasięgnąć opinii rad tych powiatów. Przepisy § 6 zdanie trzecie i czwarte stosuje się odpowiednio.
- Łączenie dwóch lub więcej powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego wymaga zasięgnięcia opinii rad tych powiatów.

Art. 463. [Jednolita norma przedstawicielstwa] [zmiany wchodzą w życie 1.01.2019]

§ 1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, w drodze postanowienia, komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim na wniosek marszałka, sejmik województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 462 i następujących zasad:

- 1) w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych;
- 2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż 3/5 ogólnej liczby danej rady.

§ 2. Przepisy art. 455 i art. 456 stosuje się odpowiednio.

[...]

Art. 467a.

Komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez właściwą terytorialną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Wykonanie kart do

głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zapewnia właściwy urzędnik wyborczy.

[...]

DZIAŁ VIII

Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta

Rozdział 1

Przepisy ogólne

[...]

Art. 472. [Zakaz kandydowania na wójta w więcej niż jednej gminie]

§ 1. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować na wójta w innej gminie.

§ 2. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować do rady powiatu i do sejmiku województwa. Kandydat na wójta może kandydować do rady gminy tylko na obszarze gminy, w której kandyduje na wójta.

[...]

Rozdział 2

Zgłaszanie kandydatów na wójta

Art. 478. [Podmioty zgłaszające kandydatów na wójtów]

[...]

§ 3. Kandydatów na wójta zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 25 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰.

§ 4. [...]

Art. 479. [Treść zawiadomienia o zgłoszeniu kandydata]

§ 1. W zgłoszeniu kandydata na wójta podaje się [...]

§ 2. Do zgłoszenia należy dołączyć:

- 1) pisemne oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności; zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem;
- 2) w przypadku kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. - oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy;
 - 2a) fakultatywnie symbol graficzny komitetu wyborczego w formie papierowej oraz elektronicznej;
- 3) w przypadku wyborów przedterminowych - wykaz wyborców popierających kandydata.

Art. 483. [Skreślenie kandydata z listy kandydatów. Uzupełnienie listy]

§ 1. Gminna komisja wyborcza skreśla z listy kandydatów kandydata, który:

- 1) zmarł,
 - 2) utracił prawo wybieralności,
 - 3) złożył nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w art. 479 § 2 pkt 1,
 - 4) kandyduje jednocześnie:
 - a) do rady gminy w gminie innej niż w której kandyduje na wójta,
 - b) do rady powiatu,
 - c) do sejmiku województwa,
 - d) na wójta w innej gminie,
 - 5) lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie,
- i zawiadamia o tym niezwłocznie pełnomocnika wyborczego.

Informację o skreśleniu gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości.

§ 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 3 Karty do głosowania

Art. 484. [Wydrukowanie i przekazanie kart do głosowania]

Komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez gminną komisję wyborczą kandydatów zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zapewniają właściwi urzędnicy wyborczy.

Gminna komisja wyborcza po zarejestrowaniu kandydatów zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez komisarza wyborczego.

Art. 485. [Treść karty do głosowania]

Na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na wójta, wraz ze skrótami nazw komitetów wyborczych i symbolami graficznymi komitetów wyborczych.

Rozdział 4

Sposób głosowania, warunki ważności głosu i ustalanie wyników wyborów

Art. 486. [Sposób głosowania na kandydatów]

§ 1. Wyborca głosuje, stawiając znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów.

§ 2. [...]

[...]

Art. 488. [Ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów. Sporządzenie protokołu z tych czynności]

§ 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych **ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie** gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania na poszczególnych kandydatów i wyniki wyborów wójta w danej gminie.

§ 2. [...]

[...]

DZIAŁ IX Przepisy karne

[...]

Rozdział 6

Wygaśnięcie mandatu wójta

Art. 492. [Przesłanki, forma, tryb i terminy stwierdzenia wygaśnięcia mandatu wójta]

§ 1. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania;
- 2) niezłożenia w terminach określonych w odrębnych [przepisach](#) oświadczenia o swoim stanie majątkowym;
- 3) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
- 4) utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów;
- 5) naruszenia ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych [przepisach](#);
- 6) orzeczenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji w trybie określonym w [przepisach](#) o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na okres co najmniej do końca kadencji;
- 7) śmierci;
- 8) odwołania w drodze referendum;
- 9) odwołania wójta w trybie [art. 96 ust. 2](#) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 i 1579);
- 10) zmian w podziale terytorialnym, o których mowa w art. 390 § 1 pkt 3.

§ 2. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1, 2 i 5 - z wyjątkiem powodów wskazanych w art. 27 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, stwierdza rada gminy, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić wójtowi złożenie wyjaśnień.

§ 2a. Wygaśnięcie mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 3, 4 i 5 - w zakresie

powodów wskazanych w [art. 27](#) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, oraz pkt 6 i 7, stwierdza komisarz wyborczy, w drodze postanowienia, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. Postanowienie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 492a.

1. Sąd przesyła komisarzowi wyborczemu, wojewodzie oraz przewodniczącemu rady gminy odpisy prawomocnych orzeczeń, o których mowa w art. 10 § 2 i art. 11 § 2, niezwłocznie po ich uprawomocnieniu się. W odpisie umieszcza się datę uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. O wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyny, o której mowa w art. 492 § 1 pkt 4, informuje komisarz wyborczy, w drodze obwieszczenia, w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu, o którym mowa w § 1. Informację komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 493. [Tryb zaskarżenia rozstrzygnięcia stwierdzającego wygaśnięcie mandatu]

§ 1. Od uchwały rady gminy albo postanowienia komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w art. 492 § 1 pkt 1-3 6 oraz pkt 5 i 6, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały albo postanowienia. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, który stwierdził wygaśnięcie mandatu.

§ 2. [...]

[...]

Art. 495. [Umieszczanie materiałów wyborczych]

§ 1. [...]

§ 2. Tej samej karze podlega:

1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii, z zastrzeżeniem art. 110 § 6a;

2) [...]

Art. 497a.

Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.

[...]

Art. 499. [Prowadzenie agitacji wyborczej bez pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego]

Kto, w związku z wyborami, bez pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego prowadzi agitację wyborczą

- podlega karze grzywny albo aresztu.

[...]

Art. 504a. [Udostępnienie materiałów zawierających zarejestrowany przebieg czynności obwodowej komisji wyborczej]

Kto udostępnia materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności obwodowej komisji wyborczej, o których mowa w art. 42 § 5, w celach innych niż określone w art. 42 § 6

- podlega karze grzywny od 1000 do 10 000 złotych.

[...]

Art. 507. [Przekazywanie i przyjmowanie niedozwolonych wartości niepieniężnych]

Kto, w związku z wyborami, udziela komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu korzyść majątkową o charakterze niepieniężnym inną niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne, oraz pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy

- podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

[...]

Art. 513a. [Otwieranie lub niszczenie bez uprawnienia pakietu wyborczego lub zaklejonej koperty zwrotnej]

§ 1. Kto bez uprawnienia otwiera opakowanie zbiorcze, o którym mowa w art. 79, lub kopertę z dokumentami, o których mowa w art. 78, lub przetrzymuje tę kopertę w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną

- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia dokumenty z głosowania albo opakowanie zbiorcze, o których mowa w art. 79, nieuprawnionym podmiotom lub w celach innych niż określone w art. 79 § 3 i 4 bez uprawnienia niszczy pakiet wyborczy lub zaklejoną kopertę zwrotną.

Art. 513b.

§ 1. Kto bez uprawnienia otwiera opakowanie zbiorcze, o którym mowa w art. 79, lub kopertę z dokumentami, o których mowa w art. 78, lub przetrzymuje tę kopertę w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia

- podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia dokumenty z głosowania albo opakowanie zbiorcze, o których mowa w art. 79, nieuprawnionym podmiotom lub w celach innych niż określone w art. 79 § 3 i 4.

Art. 513c.

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza osobom uprawnionym na mocy przepisów kodeksu w ich czynnościach polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych – podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

[...]

Art. 516. [Stosowanie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia]

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 494-496, art. 498, art. 499, art. 503, art. 505, art. 505a, 504a-505a i oraz art. 511-513a b, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.